

MODELS DE GESTIÓ DE LA FESTA. EL CAS D'IGUALADA I VILAFRANCA

Treball de final de màster (itinerari investigació)

Estudiant: Josep Rabell Padró

Directora del curs: Laura Solanilla Demestre

Setembre de 2011

Segurament la festa, l'espectacle i el gaudi per la cultura tenen alguna cosa a veure amb el sentit de la vida, segons Schopenhauer...

"Estimar és essencialment sofrir, i com que viure és estimar, tota la vida és en essència dolor. Quant més elevat és l'ésser, més sofreix... La vida de l'home no és més que una lluita per l'existència amb la certitud de resultar vençut [...] És una història natural de dolor, que es resumeix així: estimar sense motiu, sofrir sempre, lluitar de continu, i després morir... i així successivament pels segles dels segles, dels segles fins que el nostre planeta es faci bocins".

Arthur Schopenhauer, en la seva obra *Parerga i Paralipòmena*.

Resum

La gestió de les festes populars (festa major, carnaval, Sant Joan, cicle nadalenc, etc.) conformen una tipologia especial de gestió cultural, que ha tenir en compte aspectes que en molts casos depassen les qüestions més formals de la gestió, per entrar en un aspecte que sovint oblidem, la gestió de les emocions dins de la festa que protagonitzen col·lectius i comunitats.

El treball aprofundeix en la comparació entre la Festa Major de Vilafranca i la d'Igualada, a partir de les quals es defineixen tres models de gestió de la festa: el model dirigit, el participatiu i el delegat. Aquestes tipologies són un forma d'organitzar el coneixement, la tendència que cada ajuntament aplica en el seu model de gestió de la festa, però un anàlisi acurat ens fa adonar que en l'interior de cada model coexisteixen aspectes d'altres models. En definitiva, aquest treball d'investigació pretén ajudar a reflexionar als diferents gestors sobre el model que apliquen en cada cas i com es posicionen per modular les tensions entre els diferents nivells que intervenen en la gestió: el nivell polític, el tècnic i el comunitari. La festa, com la comunitat és un element viu, convuls que evoluciona edició rere edició i els problemes que avui es plantegen seran diferents als de demà.

Paraules clau: Festa, gestió, tradició, folklore, popular

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ	6
2. MARC TEÒRIC I CONCEPTUAL	7
2.1. Els conceptes clau: festa, folklore i popular	7
2.2. Festa, conflicte i comunitat	11
2.3. La festa contemporània	13
2.4. Models de gestió de la festa.	16
3. MARC METODOLÒGIC	20
3.1. Tema de recerca i àmbit d'estudi	20
3.2. Pregunta de recerca, hipòtesi inicial i model d'anàlisi	21
3.3. Mètode	21
4. DESCRIPCIÓ DE L'ESTUDI DE CAS	23
4.1. La festa major d'Igualada	23
4.1.1. La instauració de la democràcia (1975-1980)	23
4.1.2. Els anys vuitanta, el principi de la recuperació de la festa	25
4.1.3. La dècada dels noranta. La recuperació de la participació ciutadana.	27
4.1.4. La reinvençió de la festa (2000-2004)	30
4.1.5. L'expansió de la festa participativa i popular (2004-2009)	32
4.1.6. La necessitat de regulació del folklore a la Festa Major (2009-2011)	34
4.2. Trajectòria històrica de la festa major de Vilafranca	36
5. ANÀLISI DE MODELS	40
5.1. Igualada: un model de gestió participada	41
5.1.1. El pressupost	45
5.1.2. Els nomenaments	46
5.1.3. Estructura de la festa i òrgans de gestió participada	47
5.1.3.1. Els actes populars	47
5.1.3.2. La comissió de festes	48

5.1.3.3. La comissió de cercaviles	48
5.1.3.4. La comissió de barraques	49
5.1.3.5. La recepció d'entitats	50
5.1.4. La situació actual. La necessitat de regulació	50
5.2. Vilafranca: un model de gestió delegada	53
5.2.1. El Cicle Festiu	53
5.2.2. El Consell de Festa Major	53
5.2.3. Els administradors de la festa, un element constitutiu del model de gestió delegada	56
5.2.4. El pressupost	58
5.2.5. Comissió de seguiment del Cicle Festiu de la Festa Major	59
5.2.6. Comissions de treball dels balls de la Festa Major	59
6. CONCLUSIONS	60
7. BIBLIOGRAFIA	61
8. ANNEXOS	66

1. INTRODUCCIÓ

L'àmbit de la gestió cultural abasta multitud d'aspectes de la creació humana, tota cultura es nodreix de la seva pròpia sàvia i canvia. El treball d'investigació vol analitzar l'àmbit de la festa fent especial incís en els models de gestió cultural que l'acompanyen des dels ajuntaments. No parlarem de la festa en un sentit general, sinó d'un tipus de festa molt determinat: les festes majors, una tipologia d'activitat popular tant reconeguda com ho pot ser el Carnaval, Sant Joan o el cycle nadalenc. Les festes majors tenen molts elements comuns entre el territori, que possibiliten la comparació i la definició dels diferents models que intervenen en la seva gestió. La majoria de festes majors es celebren al mes d'agost i tenen el seu origen remot en l'advocació a un sant o santa que ostenta el patronatge de la ciutat.

Per models de gestió entenem els sistemes organitzatius que s'impulsen des de cada ajuntament. En general es tracta de festes molt participades on la implicació social ha esdevingut un element indissociable de la festa. La gestió de la participació i els diferents elements que intervenen en la festa representen un aspecte sobre el qual cada ajuntament desenvolupa estratègies per equilibrar els diferents sectors que hi formen part.

En la festa major trobem diferents elements constitutius, per un costat existeix la programació tradicional o folklòrica que forma part del patrimoni material i immaterial de cada ciutat, el conjunt de cercaviles, correfocs i processons que constitueixen la part més cerimonial i històrica de la festa. Per un altre costat trobem la programació musical i d'espectacles que conformen el gruix de l'oferta cultural de la festa, una oferta que ha de mantenir l'equilibri entre públics (infantil, joves, adults i gent gran) com també una especial atenció en la qualitat dels espectacles i concerts programats, atès que la festa major manté encara el valor d'oferir el millor de l'oferta cultural actual. És la festa gran, on no pot faltar l'espectacle estrella o l'artista de renom. Un tercer element de la festa que s'ha desenvolupat en el darrer decenni és l'apartat alternatiu o popular, aquell sector de joves que no satisfets amb un programació convencional han creat en moltes festes majors una programació d'activitats de tipus alternatiu i popular, més o menys integrada en el programa general, que pretén allunyar-se de la programació oficial que programa l'ajuntament, per construir un nou sentiment de comunitat, un espai on trencar l'anonimat i participar per uns dies en la comunió del grup o la colla.

L'estudi de cas, com ja s'anuncia en el títol de la investigació serà a l'entorn de la Festa Major d'Igualada i la de Vilafranca del Penedès. L'interès per la investigació prové de l'àmbit laboral en el qual desenvolupo la meva tasca, l'Institut Municipal de Cultura d'Igualada i la proximitat amb la Festa Major d'Igualada.

A mida que la investigació es va anar desenvolupant es va creant també la necessitat d'establir punts de comparació amb d'altres realitats. En aquest cas es va escollir la Festa Major de Vilafranca pel valor simbòlic de la festa, autodenominada "la més típica de Catalunya" i per un motiu més rellevant encara, la singularitat del model de gestió, un model que hem definit com a delegat i que presenta trets i valors importants ha estudiar.

A banda dels models analitzats, és interessant veure com des de cada municipi es desenvolupen estratègies amb objectius similars: impulsar la participació, per preservar el valor patrimonial de les manifestacions folklòriques típiques de cada territori o simplement per recrear-les de nou. El treball d'investigació pretén identificar els diversos models de gestió la festa, i estudiar l'evolució a la ciutat d'Igualada, establint una comparació amb la gestió de Vilafranca. Identificar models, analitzar resultats en aspectes com la participació, gestió econòmica i resultats finals en l'aplicació de cada model, serà l'objectiu d'aquest treball.

2. MARC TEÒRIC I CONCEPTUAL

2.1. Els conceptes clau: festa, folklore i popular

L'estudi de la festa necessita un posicionament conceptual per conèixer, clarificar i delimitar els diferents conceptes que s'hi relacionen per saber a què ens referim quan els utilitzem. L'aproximació a quines han estat les principals aportacions sobre el seu significat i les principals línies teòriques que la defineixen. Clarificar el concepte popular i folklore, utilitzats indistintament en multitud de treballs que parlen de la mateixa noció de festa és un aspecte clau per desenvolupar el treball de recerca. Prat i Contreras defineixen el mot "festa" com a: "sinònim de diversió, lleure i folgança, un terme que en català comença a emprar-se en el segle XIII o XIV."¹

Un concepte que es relaciona i s'associa freqüentment amb el de "festa" és el de "**tradicional i/o folklòrica**", sobre aquesta la continuïtat en el temps i certa regularitat és la condició essencial que defineix el tipus de festes tradicionals, encara que no és el seu únic element definitori, sinó que en l'àmbit festiu s'aplica l'adjectiu tradicional o folklòric a les festes que tenen un aspecte i presentació antiga, que es produeixen en el nostre temps, però que són passat. El terme **folklore** va ser proposat al 1846 per W.S. Thoms per reemplaçar l'expressió "antiguitats populars" utilitzat fins llavors. El terme significa "saber del poble" (*the Lore of the People*), estant aquest saber format per les creences, costums, supersticions, tradicions, rituals, literatures orals.

"A la segona meitat del s. XIX, l'escola antropològica anglesa, més o menys seguida pels folkloristes francesos, s'esforça per donar unes bases teòriques al folklore com a disciplina. A. Lang, recolzant-se amb els treballs de E.B. Tylor, proposa al 1884 la definició següent: 'el folklore recull i compara les restes d'antics pobles, les supersticions i històries que sobreviuen, **les idees que viuen en els nostres temps però no són dels nostres temps**'.²

El concepte folklore aplicat a festa s'utilitza per referir-nos a les costums que sobreviuen, sense determinar ni concretar en quant temps ni en quants anys han de sobreviure per considerar-se festes folklòriques. Si que resulta interessant la proposta de Tylor "que viuen en el nostre temps però no són dels nostres temps", de la qual cosa podem deduir que no es tracta per tant de festes contemporànies o de nova creació, i que per tant no són actuals a la nostra època.

¹ PRAT, J. CONTRERAS, J. (1982). "Les festes populars". Col·lecció "Coneguem Catalunya". Barcelona: La Llar del Llibre, p.9

² BONTE, P. I IZARD, M. (1996) "Diccionario Akal de Etnología y Antropología". Madrid. Akal

Tot i que la festa l'entendem com un cos viu, "durant la segona meitat del segle XIX, els folkloristes vinculats a la Renaixença catalana van recollir una bona quantitat de literatura oral –en molts casos endolcint-la- que els servia per enfortir la idea de poble català, van produir, per extensió, la fossilització d'unes mostres de la cultura popular i tradicional. Aquest procés continuà durant la primera meitat del s. XX, i s'amplià a altres àmbits de la cultura. Així, els folkloristes van definir una idea de patrimoni inalterable, per analogia amb el patrimoni arqueològic o artístic. Els folkloristes, des de la Renaixença fins a Joan Amades, no van entendre la festa com un patrimoni en constant regeneració. Segurament, el pes d'una societat industrial que avançava amb passos de gegant, els conduí a aquesta posició. Però també és cert que, probablement, sense la seva tasca algunes de les formes patrimonials i festives pròpies del nostre país haurien desaparegut." ³ Sobre aquesta idea, aparentment superada que la festa està en constant evolució i que es tracta d'un cos viu, es produeixen en l'actualitat i amb més intensitat que mai, tensions entre els partidaris de "recuperar" una festa genuïna i els que proposen la innovació permanent i la creació de noves formes d'expressió.

Sobre la qüestió de la **participació** dels joves en la festa, i aquest renaixement de la valoració del folklore propi, Josefina Roma (1999:15) fa unes aportacions reveladores:

"Què és el que succeeix quan unes societats cada vegada més allunyades del model cultural que va donar origen a les seves festes tornen amb entusiasme a l'expressió festiva? Doncs no només es tracta de fidels nostàlgics del passat rural sinó de generacions joves que, tot i no haver-la experimentat, intueixen que a través de la festa podran manifestar la seva necessitat de referents, de sentir-se part d'un teixit social.

I furgant entre les tradicions que podrien conferir-los identitat, cedeixen la paraula a les generacions que havien restat en silenci i reprenen rituals religiosos, fins i tot sense compartir les seves creences, important i apropiant-se de tradicions més meridionals, com els castells i els diables, o creant-les de nou com el porc senglar de Cardedeu, formant part del bestiar tradicional". ⁴

Quan parlem de festa sempre pensem en el seu sentit lúdic, que és el que la gran majoria de persones coneixen i practiquen. Però la festa també continua mantenint una **vessant patrimonial** molt important, sobre el qual Bertran, J., planteja les claus per entendre la festa no únicament com un element en constant evolució, sinó com a referent patrimonial:

"Podríem dir que la festa és un patrimoni viu, considerat com a bé cultural i simbòlic que mereix ser preservat, conservat, protegit i administrat, sense perdre el seu caire lúdic. El patrimoni festiu, es diferencia d'altres pel fet de ser canviant, evolutiu, emmotllable per les mans i les idees de cada estrat generacional de cada individu, i perquè sense les persones que, en cada cas, la fan possible, la festa no existiria." ⁵

³ BERTRAN, J. (2000). "La festa. Celebracions populars a Catalunya", dins de Quaderns de Cultura Popular. Edita: Generalitat de Catalunya i Edicions Primera Plana SA. Barcelona.

⁴ ROMA, J. (1999). "Las fiestas en Catalunya – (Som i serem; 13)". Article: "La fiesta como patrimonio" (pàg. 26). Edita: Generalitat de Catalunya.

⁵ BERTRAN, J. (2000). "La festa. Celebracions populars a Catalunya", dins de Quaderns de Cultura Popular. Edita: Generalitat de Catalunya i Edicions Primera Plana SA. Barcelona.

La Festa Major, que en la majoria de poblacions es reserva per un dia d'estiu, és una posada en escena del ric patrimoni festiu, però també un espai i lloc de trobada entre els veïns de les localitats properes que gaudeixen de la festa i els parents. La data en la qual se celebren més festes majors és el 15 d'agost⁶, prova indiscutible que la festa i l'estiu van directament associats. Un dels casos més significatius i emblemàtics de Festa Major és el cas del barri de Gràcia de Barcelona, que ha mantingut la tradició que era estesa a la majoria de municipis com engalanar els carrers. Un aspecte general que s'ha convertit en singular en el cas d'aquest barri barceloní. Les festes majors són un element tradicional, popular, i tenen un pes propi en cada municipi.

El concepte però és de major complexitat en l'anàlisi de les festes actuals, quan assistim per exemple, a festes denominades folklòriques i/o tradicionals, però que són de nova creació com plantejava Roma. Costums i tradicions que no han sobreviscut en el temps, si no que s'han recreat de nou, inspirades en formes antigues, prenent com a model prototipus folklòrics adaptats a la nostra època. Val a dir però que el concepte de "festa folklòrica" només representa una part de la multitud d'activitats que componen una Festa Major. Sovint assistim a una "recuperació" de tradicions que només tenen un aspecte falsament folklòric, perquè no es corresponen en costums ni rituals que aquell poble hagués desenvolupat anteriorment. Únicament es sustenten pel valor que socialment té parlar de recuperació d'elements fortament simbòlics i identitaris, sense l'element de l'herència, d'aquella festa o element de la festa que ha passat d'una generació a una altra ininterrompudament i ha arribat fins avui. Sobre aquesta qüestió Delgado, M. es mostra contundent i desmitifica les festes denominades folklòriques en la vesant més essencialista:

"Darrera de tradicions com les de Manlleu, Berga o Peramola el que hi ha és la voluntat, legítima, això sí, de recrear un passat que en realitat no existeix ni ha existit mai, però que genera la il·lusió d'unes arrels comunes on solidificar una identitat potser més precària del que podria semblar. Darrera d'aquesta ànsia per trobar-hi allò que de profund, ancestral, atàvic o secular hi ha a les festes el que es dissimula és en realitat el desig d'uns pocs o de molts de construir aquesta referència simbòlica poderosa sense la qual no és possible de conjugar el «nosaltres». Això no vol dir que hi hagi identitats artificials, vol dir que totes ho són."⁷

Per un altre costat, el concepte "**popular**" aplicat a festa, té a veure amb el protagonisme del poble i el fet que el festeig sigui *del* i *per* al poble. Seria un dels criteris definidors de les festes populars segons Contreras i Prat. Així, alguns autors defineixen la festa popular com un concepte en oposició a la cultura oficial, tot i que considerem que aquesta divisió, a poc que analitzem la realitat festiva del nostre entorn, la major part de festes populars compten amb finançament públic i una part important de l'organització.

Zubieta (2000) planteja aquesta dualitat entre cultura popular o no oficial, oposada a la cultura oficial:

"La cultura carnavalesca expressa una visió del món, una cosmovisió de l'home i de les relacions humanes deliberadament diferent de la

⁶ COLÀS, J. I varis.(2005) "Catalunya a fons: Fires i festes" Edita: Centro Editor PDA, SL- La Vanguardia. Barcelona. Pàg. 7.

⁷ DELGADO, M. (1992). "La Festa a Catalunya, avui." Barcelona Ed. Barcanova - (pàg. 119)

oficial. Es presenta com no religiosa, exterior a la cultura dominant de l'església i el seu ordenament del món. Es desenvolupa en un àmbit que és el de la festa a la plaça pública. La seva lògica és la inversió dels valors, jerarquies, normes i tabús religiosos, polítics i morals establerts, en tant que oposició al dogmatisme i seriositat de la cultura oficial".⁸

Per l'autor el màxim exponent de cultura popular és la festa de Carnaval. Una divisió, la d'oficial i no oficial que en l'actualitat resulta poc operativa per la convergència i participació de la cultura oficial en la majoria de festes populars. A més, la major part de festes, incloses el Carnaval, tenen una integració del fenomen religiós. El Carnaval sense anar més lluny precedeix al temps de la Quaresma i les festes majors tenen el seu origen en la veneració del patró de la ciutat, per tant, aquesta divisió entre oficial i no oficial no representa un aspecte que sigui determinant en la definició de les festes. De tota manera, hi algunes qüestions que planteja Zubieta que són d'interès per l'anàlisi posterior del cas de la festa major que es troben latents en les diferents entrevistes que drem a terme: el rebuig del poble a valors com les jerarquia i les normes, molt propies de la posició oficial de l'administració en la regulació de les festes, cada vegada més normativitzades.

La transgressió pretesa en aquest sentit no és oposició a la llei, sinó una forma de perpetuar-la, fundar-la i fonamentar-la (Zubieta; 2000;p.27) Tot i així si que formalment i operativament podem parlar de la festa oficial desvinculada de la celebració popular, com quan es celebra la proclamació d'un rei, la celebració de l'aniversari per la victòria d'una guerra, etc, podem afirmar que aquestes últimes són festes oficials, tot i que no es descarta que puguin arribar a ser populars en funció del grau d'afecció o desafecció del poble per l'objecte de la celebració.

La juxtaposició de dos conceptes "festa" i "popular" per tant, són aspectes que caldrà definir per a cada situació. Una festa major per exemple, pot considerar-se una festa oficial en la mesura que està impulsada per una administració local i un calendari oficial. Es podria arribar a considerar que es tracta d'una festa oficial en la mesura que festa no tingui el seguiment i la participació del poble, com passa en el cas de moltes festes excessivament dirigides que són poc participades. La festa estàndard, la que provoca indiferència en la comunitat, serà una festa sense eficàcia, sense sentit comunitari i per tant oficial.

Prat i Contreras (1982) sobre la qüestió terminològica de **popular i tradicional**:

"Pensem que és tautològic d'afirmar que 'festa popular és aquella festa que fa el poble' o bé de defensar que 'les festes tradicionals són aquelles fixades pel costum o la tradició'. La Patum de Berga, per exemple, què és?: una festa tradicional o una festa popular? Evidentment les dues coses. El caire tradicional no li ha tret res de popular, i a l'inrevés."⁹

La definició de les festes com a "**tradicionals**" és un concepte confós i poc útil; precisament moltes de les manifestacions que es consideren "tradicionals" són absolutament contemporànies, recreacions d'un passat idealitzat, al qual se li dona una aparença tradicional. Sobre aquesta qüestió Delgado considera que "la separació entre festa popular i festa oficial, no són més que andròmines conceptuals confoses i inservibles". En aquest mateix sentit, "perquè una festa

⁸ ZUBIETA, A. (2000) "Cultura popular y cultura de masas. Conceptos, recorridos y polémicas." Barcelona. Ed. Paidós., (pàg. 27)

⁹ PRAT, J. CONTRERAS, J. (1982). "Les festes populars". Col·lecció "Coneguem Catalunya". La Llar del llibre. Barcelona. (pàg. 9)

existeixi, **l'única condició pertinent, és que sigui participada**".¹⁰ El terme **tradicional** apareix per l'autor amb els inicis de la democràcia per diferenciar-se de la cultura popular i per recuperar tradicions oblidades durant el període de la dictadura. Podem afirmar per tant, que l'estudi de la festa major s'emmarca en l'àmbit de la cultura popular.

2.2. Festa, conflicte i comunitat

La festa és molt més del que el seu nom amaga. La festa són dinàmiques socials que tenen a veure amb les passions, l'emoció, les discrepàncies. Molt més del que es presenta normalment en aparença: disbauxa, diversió, trencament de l'ordre, etc. La festa conté sota la seva superfície, conflictes, lluita, reivindicacions, poder, política, religió, ideologia... un seguit d'aspectes i valors que la converteixen en un fenomen total i sincrètic que concilia posicionaments oposats, a partir del qual podem entendre la lògica del funcionament social, sobre aquest sentit multivocàlic de la festa, Bertran, J. -com també ho fa Delgado, M. afirma que la festa, lluny del que plantegen les administracions -la festa lligada a un espai de trobada i cohesió, va associada també als conflictes socials latents:

"La festa és la història del conflicte permanent. És el reflex dels conflictes latents en la comunitat que es fan visibles en les celebracions dels diferents cicles del calendari. Aquesta ha estat una característica que s'ha reproduït al llarg de la història, i que sovint ha permès conèixer les veritables peculiaritats de les festes i tota la intrafesta sobre la qual alguns estudiosos han intentat passar d'esquillada, minoritzant-la o anul·lant-la."¹¹

La festa, i la seva violència interna, entesa com a sublimació d'un conflicte social latent, és un aspecte que Delgado defineix quan afirma:

"Hi ha esdeveniments de vandalisme gratuït que posen de manifest com la festa de rebel·lió, juntament amb el *hooliganisme* futbolístic, pot contribuir a canalitzar una violència social sempre flotant, que de no ser per aquestes alternatives sotmeses a control, podria ben bé esclatar en qualsevol moment, de manera inopinada i contra qualsevol objectiu, o, encara pitjor, invertint la seva perpètuament predisposada energia destructiva al servei de causes que es podrien considerar inconvenients."¹²

El pol oposat a la consideració de la violència interna que conté la festa, de catarsi social on apareixen conflictes latents relacionats amb una certa contestació a l'ordre establert, a l'autoritat i al rebuig inconscient vers l'administració com a representant del poder establert, d'aquell qui té la capacitat de castigar, premiar o sancionar, existeix la capacitat implícita que té la festa **d'il·lusió de comunitat**, Manuel Delgado planteja:

¹⁰ DELGADO, M. (1992). "La Festa a Catalunya, avui." Ed. Barcanova - Barcelona (pàg. 19)

¹¹ BERTRAN, Jordi. (2007). "La festa: la il·lusió del permanent des de la transformació contínua". Cultura, ISSN 0213

¹² DELGADO, M. (1992). "La Festa a Catalunya, avui." Ed. Barcanova - Barcelona (pàg. 114)

“La festa és una esfera protèsica en el si de la qual, i a la manera d’una espècie d’accelerador de partícules, podem contemplar els efectes d’aplicar una energia especial sobre un grup humà que s’avé a rebre-la i que, per efecte d’aquesta energia, passa de ser un agregat d’individus sovint desconeguts entre si, a esdevenir una *comunitat* unida, no importa per quins valors o interessos.”¹³

Aquesta potència del concepte *comunitat* és una de les claus per entendre l’èxit i la consolidació de la festa, aquest sentit de la identitat compartida és el valor que autentifica i perpetua la festa. “En què consisteix qualsevol festa, sinó a detenir el curs de la vida ordinària, en una societat heterogènia, esquinçada, contradictòria, saturada de paradoxes, per oferir-li la possibilitat de fer-se real a la il·lusió que hom forma part d’una comunitat del tipus que sigui? (Delgado; 1999; 25). La noció de *comunitat* per tant, és l’element estructural i constitutiu de la festa, els aspectes més intrínsecs i inconscients que formen part dels condicionants de la participació, unes raons que van més enllà del debat polisèmic com festa, popular, tradicional, folklòrica i d’altres.

Si prenem de la psicologia els principis que Freud, S. va plantejar a *El malestar en la cultura*, trobem les raons estructurals que fonamenten la participació social en les festes, els motius que ens ajuden a entendre les bases subconscients de la necessitat del “nosaltres” pels quals esdevenim éssers socials. Aquestes causes que fonamenten la participació, la necessitat del “trobar-nos” tenen relació amb el que Freud planteja com les tres fonts de malestar comunes a tots els éssers humans, a partir de les quals necessitem recórrer a allò social, i per tant a la festa com element de salvació. Les tres fonts de malestar humanes són la caducitat del propi cos, -irremediablement condemnat a la ruïna i la dissolució; les amenaces i perills del món exterior, relacionades amb la superioritat de la naturalesa i finalment, la dificultat en la relació amb els altres. Sobre aquests elements constitutius del malestar humà, la societat, la cultura, i per extensió també la festa, constitueixen un lloc essencial en el procés de “curació” en l’àmbit de les patologies psíquiques. Quan algú presenta una problemàtica específica (neurosi, depressió, etc.) el tractament psiquiàtric, a banda de la farmacologia, passa per inserir al pacient que pateix individualment, en un entramat de relacions i processos socialitzadors. No hi ha dubte que la festa i la participació activa en la mateixa, té efectes socialitzadors i terapèutics importants. Sobre aquest aspecte de la participació social, Marc Augé sosté que: “... els éssers individuals només adquireixen existència a través de la relació entre dos éssers. L’individu no és més que l’encreuament necessari però variable d’un conjunt de relacions.¹⁴ L’individu que pateix individualment s’ha de nodrir de sentit social, i cal proporcionar-li un teixit de relacions en les quals el subjecte es lligui. Constitueix a més un element d’identitat d’acord amb un conjunt de relacions simbòliques que el grup proposa com a normals. Així un individu que forma part d’una comunitat per exemple religiosa, col·lectiu o colla festiva passarà a dir “jo sóc...” i es nomenarà segons l’associació, colla o religió a la que pertanyi. Com assenyala Lévi-Strauss, quan parla d’*eficàcia simbòlica*¹⁵ relacionada amb el poder dels *chamans* i els objectes que utilitzen en la curació, la festa per assolir aquesta **efectivitat en la participació** ha d’anar acompanyada d’eficàcia, ha de ser útil en alguna cosa als participants. Ha d’aconseguir alguna cosa més que la mera participació, ha de construir aquest

¹³ DELGADO, M. (1999). “Festa i ciutat. Volum II. Fòrum Barcelona tradició. Edita El Mèdol –L’agulla. Institut de Cultura, Ajuntament de Barcelona. (pàg. 25)

¹⁴ AUGÉ, M. (1996). “El sentido de los otros”, Barcelona: Paidós. (pàg. 24)

¹⁵ LÉVI-STRAUSS, C.(1995) “Antropología Estructural”. Barcelona, Paidós (pàg. 211)

teixit de relacions i d'identitats que li donen força, sentit i continuïtat. La festa - com ho fa també la religió "aconsegueix estalviar a molts éssers humans la neurosi individual."¹⁶

L'antropòloga Josefina Roma aporta una visió transcendent per entendre la **permanència, la continuïtat de la festa i el seu desenvolupament**, "Cada època posseeix els seus models de festa, composada per aquesta sortida del temps, submergint-se en un altre nivell de consciència a través del risc de la representació de la comunitat. Quan un model assoleix l'èxit local, es genera una difusió immediata, moguda pel prestigi, sense que importi que sigui nou, autòcton o forani."¹⁷ L'estratègia de revitalització de la festa amb la contractació d'animadors sòcio-culturals externs ha tingut efectes tant importants en el renaixement de la participació, que és difícil no establir una relació directe de causa-efecte.

Enrique Gil Calvo, en el cicle de conferències del programa Interacció 2006, organitzat per la Diputació de Barcelona¹⁸, afirmava en la seva ponència que "la festa és on millor es complementa la lògica de les llibertats públiques i privades, el moment en què l'espai públic està incandescent, el moment màxim de visibilitat de la participació en que es percep clarament una comunitat. Les festes majors, per exemple, són el símbol de l'entusiasme cívic que et lliura als demés, que et fa ser en comunió amb els altres".

2.3. La festa contemporània

En un sentit estrictament etimològic, contemporani vol dir "que existeix a l'època actual, que pertany al present: es considera part de la història contemporània tot el que ha passat després de la Revolució Francesa, a finals del segle XVIII . "¹⁹Per entendre **la festa en un sentit contemporani**, no caldrà remuntar-nos al s. XVIII, sinó que si fem una recerca a la xarxa amb les paraules "festa contemporània" apareixeran multitud de propostes que es presenten com a innovadores sinònim de modernitat i actualitat. Tot i així la majoria de festes que s'autoproclamen contemporànies presenten el mateix format de fa anys. Festes organitzades per artistes que combinen la música electrònica amb les arts plàstiques, en un "*clima distès*" i la participació sempre necessària de *Dee Jays* de fama reconeguda en el panorama sonor.

Les expressions més usals són creativitat, videortistes, art, moda urbana, intervencions artístiques, música en viu, DJ, exposicions, mostra col·lectiva, i d'altres de recurrents com *jugar amb l'espai*, transformar, i multitud d'anglicismes que confereixen al que es presenta com a noves festes aquest *look* afegit de contemporaneïtat. L'exemple més notori a Barcelona el trobem amb el festival *Sonar* que es presenta com "Festival Internacional de Música Avançada i Art Multimèdia", inspirat en festivals com el *Big Day Out*, un festival que es realitza

¹⁶ FREUD, S. (1996) "Obras completas, Tomo 21" Editorial Amorrortu, Buenos Aires – Madrid (pàg. 84)

¹⁷ ROMA, J. (1999). "Las fiestas en Catalunya – (Som i serem; 13)". Article: "La fiesta como patrimonio" Edita: Generalitat de Catalunya. (pàg. 26).

¹⁸ <http://www.diba.es/web/cerc/interaccio> (Consultat el 15 de juny 2011)

¹⁹ Diccionari manual de la llengua catalana VOX. <http://www.diccionaris.cat/> (Consultat el 16 de juliol 2011)

des de fa ja 19 anys en 8 ciutats diferents d'Austràlia i Nova Zelanda a la mateixa vegada, convertint-se el continent d'Oceania en el centre de la música electrònica del món. El Sonar en canvi és un festival de música electrònica i experimental creat el 1994 per Ricard Robles, Enric Palau i Sergi Caballero i organitzat actualment per l'empresa *Advanced Music*. Un festival que va més enllà de la música. Les activitats es desenvolupen en diferents escenaris al barri del Raval, al centre de la ciutat, al Centre de Cultura Contemporània de Barcelona (CCCB), el Museu d'Art Contemporani de Barcelona (MACBA) o la Fira Gran Via M2 de l'Hospitalet de Llobregat, solen ser escenaris escollits pel festival.

El *Sónar* no només ofereix actuacions musicals, sinó que també s'organitzen conferències i exposicions de prestigiosos artistes internacionals sobre les últimes tendències en música electrònica, art multimèdia, vídeo i cinema. Pel que fa a la presentació pública del festival, sempre es fa amb els dissenyadors més innovadors, amb imatges críptiques i enigmàtiques que evoquen que allò és un esdeveniment actual a la seva època, nou, modern, fins i tot avançat al seu propi temps. Festival, etimològicament significa "festa grossa", que es defineix paradoxalment com a música avançada, quan molts dels concerts que es presenten són de grups de la dècada dels noranta. Avançada a que?, caldrà que ens preguntem, si precisament quan es presenta un nou grup és perquè la seva música està produïda en un temps passat. En tot cas si fóssim estrictes en el llenguatge caldria parlar de música actual, però és evident que es tracta d'una estratègia comercial per vendre un festival a tots aquells que volen participar d'una activitat contemporània. Per tant, el llenguatge és utilitzat per captivar i jugar amb les emocions del públic, de captivar-lo, de fer sentir a tots aquells que volen formar part d'alguna cosa important, contemporània i actual, manifestant una devoció per allò internacional i si està presentat en llengua anglesa, molt millor. En l'apartat de cinema del 2011 tots els títols de les pel·lícules estaven en anglès, com també la procedència dels artistes, sempre recurrent a ciutats punteres com Nova York, Tokio, o Londres, on el criteri de la innovació i els nous llenguatges, és tant recurrent que fins i tot la proposta més transgressora resulta familiar. Si analitzem només un fragment del festival Sonar, detectarem els aspectes de difusió i comunicació que hem comentat:

"Advanced Music programa les actuacions musicals que tindran lloc durant The Brandery -Brandtown-, el saló internacional de moda urbana que se celebra a Barcelona entre el 13 i el 15 de juliol.

El dimecres 13 de juliol a les 20.00h la música disco futurista serà la protagonista amb els canadencs Azari & III, i a les 21.00h amb els novalorquesos Hercules & Love Affair.

El dijous 14 de juliol a les 20.00h serà moment de la revisió electrònica dels clàssics del col·lectiu francès *Nouvelle Vague*, i a les 21.00h del reeixit pop electrònic de Carlos Jean.²⁰

Tot i que es tracta festes que es manifesten avançades al seu temps l'estructura fonamental continua essent tradicional: la música i el ball com a base de la proposta.

El món **contemporani ha disseminat la noció de festa**, en una societat complexa com la nostra no podem limitar el concepte de festa a les celebracions tradicionals que es defineixen festives des de sempre. La noció de festa va més

²⁰ <http://2011.sonar.es/ca/noticies.php> (consultat el 13 de maig 2011)

enllà del que s'entén de forma global. La festa s'ha expandit en moltes altres formes de participació social que serveixen a les mateixes finalitats que la festa i moltes vegades la integren: un concert, un esdeveniment esportiu, una manifestació, una acampada o altres episodis on es produeix una confluència de persones amb una finalitat i objectiu en comú, esdevé o interacciona com un espai festiu. En aquest sentit, podem afirmar que la festa en un sentit contemporani supera la seva pròpia conceptualització i la desborda, per expandir-se a d'altres fenòmens que aquí no estudiarem, però que es relacionen directament amb activitats que tenen a veure amb la indústria de l'oci: el turisme, els centres comercials, les fires monogràfiques i fins i tot les manifestacions – que adopten un caràcter festiu, com les acampades de protesta del 15 de Maig de 2011 amb el moviment d'*indignats* concentrats a la plaça de Catalunya de Barcelona i la Puerta del Sol a Madrid.

En la festa, ja sigui en el sentit tradicional com en el contemporani, l'espai públic esdevé l'escenari on convergeixen aquestes voluntats amb una doble utilització: com a fòrum i com a festa. Així, una política cultural que vulgui reconstruir l'espai públic li serà molt útil la mediació de la festa per assolir el seu objectiu.

2.4. Models de gestió de la festa.

Quan parlem de models de gestió de la festa, el primer problema que es planteja és que existeix una casuística molt àmplia i variada dels diferents models de gestió municipal, cada ajuntament aplica les seves formules que venen donades fonamentalment pel costum, moltes vegades sense una reflexió prèvia de “què volem aconseguir i com potenciar-ho amb la festa major”. Aquestes variants tenen a veure implícita o explícitament amb el model de política cultural que aplica cada municipi per gestionar les festes populars i tradicionals. En aquest sentit una societat democràtica ha d'acceptar que és possible i desitjable la concepció de polítiques des dels diferents agents o actors de la comunitat, dins del dret legítim de la participació social. Aquesta no és patrimoni dels partits polítics, ni de les administracions públiques. Canclini (1987) afirma que “la política és un conjunt d'intervencions realitzades ja sigui des de l'administració, o bé els grups organitzats de la comunitat per “orientar, desenvolupar i donar resposta a les necessitats de la població”.²¹

En la gestió de les polítiques culturals locals existeix un àmbit que són els efectes socials de la cultura, en referència als conceptes d'identitat i cohesió. Una **política cultural democratitzadora** passa per “accentuar la participació col·lectiva en la vida cultural. Donar suport a associacions culturals diverses i potenciar les celebracions públiques que tenen molta participació, a banda de trets com els efectes econòmics, conservació patrimonial i creació que se'n deriven.”²²

Pel que fa a les polítiques culturals, que són el marc dels diferents models de gestió, la fase de presa de decisions és un moment clau per arribar a la concreció d'una política. Es decideix una opció dins un conjunt de possibilitats. Un moment clau que condiciona el futur de qualsevol activitat: recursos econòmics, recursos infraestructurals, possibilitats de gestió -on entrarien els aspectes derivats de la derivació- per tal de descentralitzar l'execució d'una activitat festiva, amb sistemes de control i seguiment de l'activitat: indicadors d'avaluació i impacte. L'execució és el nucli del procés. Segons Mintzberg, aplicar una planificació artesanal i tova amb capacitat d'adaptació als canvis que l'activitat mateixa va generant. En cultura és més difícil preveure tots els aspectes d'una execució, ja que la seva acció és més intensiva amb variables humanes i d'una gran sensibilitat social i simbòlica”.²³

El passat 28 d'abril de 2010 es va celebrar a Reus, la primera “Jornada tècnica sobre la festa major: espai de trobada, espai de cohesió”, organitzada pel Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana de la Generalitat de Catalunya, conjuntament amb la Federació de Municipis de Catalunya, l'Associació Catalana de Municipis i els ajuntaments de Granollers, Reus, i Vilafranca del Penedès.

²¹ CANCLINI, N. (1987). “Políticas culturales y crisis de desarrollo”. A: N. Canclini (org). Políticas culturales en América Latina. Mèxic. Grijalbo. A. FUOC. PID_00147815 (pàg. 59)

²² BALTÀ, J. PASCUAL, J (2010). “Cultura i ciutat: la gestió de les polítiques culturals locals. Barcelona, UOC.. FUOC. PID00147814.(pàg. 38)

²³ MARTINELL, A. COELHO, T. (2010) “polítiques culturals: concepte, configuració i tendències”. Barcelona, UOC. FUOC-PID 00147815 (pàg. 37).

La Festa Major es presenta en aquestes jornades, com a constitutiva d'un programa transversal més gran que es porta a terme en molts municipis. Les festes majors, a més de ser un element important identitari de les nostres poblacions, esdevenen una oportunitat única per a la integració de totes les comunitats que la viuen. L'objectiu de la Jornada, adreçada a regidors i tècnics de Cultura de tots els ajuntaments, era reflexionar, obrir debat i intercanviar experiències. Un aspecte interessant que té una vinculació especial amb els models organitzatiu va ser la constatació que la màxima atenció de la festa es concentra en aquells actes que es consideren expressius de la identitat del grup o de la comunitat i la seva forma d'organització, tal i com es plantejava a la ponència marc:

“Són aquestos ritus els que es prenen com a epifanies de l'autenticitat festiva. Finalment, si prestem atenció a les bases socials de l'organització de la festa o directament al que podem considerar el subjecte de la festa, s'observen també nombroses transformacions: d'un costat, **la generalització de l'associacionisme** com a mitjà per a la participació cívica en la festa, per a l'organització de la mateixa i per a la integració social. (Dels poc més de dos-cents gegants actius existents a final de la dècada del 1970, s'ha passat a la xifra de més de tres mil el 2004... i de la vuitantena de grups geganters existents el 1980 ha arribat a les gairebé cinc-cents colles actuals, la majoria d'elles constituïdes en associacions” (Tradicionari, 94). ..”l la revolució de la **Web 2.0** permet no solament donar informació de festes llunyanes en temps real, sinó el que es molt més important: **noves formes d'autoorganització i participació massiva** (Vegeu les webs de castellers o de colles de diables, de gegants i cabuts o de campaners).

De totes aquestes transformacions, consideraré particularment dos d'elles (ludisme promiscu i patrimonialització cultural) perquè imprimeixen a la festa contemporània un significat particular i perquè responen a dos lògiques antitètiques i, no obstant això, complementàries. D'aquesta manera, es fa visible la lògica paradoxal que impera en la festa i una de les seues formes de materialització contemporània.²⁴

Una de les tres taules rodones de les jornades tractava el tema dels models organitzatius de la Festa Major, un apartat interessant on l'ajuntament de Vilafranca, Manresa, Rubí i Olot van presentar ponències entorn el seu model. Les jornades van permetre situar el tema i una visió a diferents realitats organitzatives de la festa amb la voluntat de trobar noves perspectives de la festa.

Després d'analitzar la documentació presentada, un dels aspectes que es constata és el desnivell entre models pel que fa a formes de gestió i organització de la festa. Per gestió entenem cadascuna de les diligències que es porten a terme per aconseguir uns objectius determinats. Si parlem de models, tot i que es tracta de definicions molt generals, servirà per delimitar les tendències més marcades en el marc de la gestió des de l'administració municipal, l'òrgan de govern i administració del municipi. Si prenem en consideració els models de festa major que van presentar els ajuntaments de Vilafranca del Penedès, Manresa, Rubí i Olot, observem que es donen **tres grans tendències** pel que fa

²⁴ ARIÑO, A. (2010) Ponència marc: Transformacions de la festa a la modernitat avançada: la seua patrimonialització cultural. 1a. JORNADA TÈCNICA. La festa major: espai de trobada, espai de cohesió. Reus.
http://www20.gencat.cat/docs/CulturaDepartament/CPCPTC/09_Arees_dactuacio/Recursos%20i%20enllacos/Recursos-Estatics/SD_FestaMajor_ponencies.pdf

a models de gestió de la festa, que pràcticament mai es donen en estat pur, però que són útils per situar-nos metodològicament en l'anàlisi dels diferents models de gestió de la festa.

Així, parlarem d'un **model de gestió dirigit**, com aquell que apliquen els ajuntaments que gestionen directament la major part dels aspectes que concorren en una festa major. Les decisions sobre quines contractacions d'espectacles cal fer, concerts, actes populars o decisions com l'equilibri entre grups d'edats, coordinació de serveis, etc. són gestionats directament pels serveis tècnics a través de l'encàrrec polític. Es tracta d'un model que es dona en municipis amb poca identitat i poc teixit associatiu o comunitari, on la festa major es considera com aquella activitat "que s'ha de programar perquè toca", perquè la tradició així ho mana, però sense la implicació de la comunitat.

Un nivell intermig entre el model dirigit i el delegat pel que fa a l'organització de la festa, és el **model de gestió participatiu**, on és la pròpia administració que a través de diferents comissions participatives (de cercaviles, de festes, de concerts, etc.) convoca a les persones que formen part i representen a les associacions més implicades en la festa a opinar i programar conjuntament els diferents actes que componen la festa. Aquest model de participació es pot trobar en formes de participació més o menys desenvolupades de formalització (reglamentació aprovada pèl Ple Municipal, sistemes d'elecció representativa, mecanismes de renovació, etc.). Aquest model de gestió serà el que trobarem en ciutats com Igualada, on el protagonisme i la decisió última dels diferents actes i activitats les determina l'Ajuntament, tot i que normalment es tenen en compte les aportacions i suggeriments de les diferents comissions que hi participen (de festes, de cercaviles i de barraques). La naturalesa de les comissions és informativa i té un caràcter consultiu. Anteriorment hem comentat que aquest model no es dona en estat pur, la casuística és molt més complexa, i dins d'un model participatiu es donen alguns aspectes del model delegat, com seria en el cas d'Igualada, el paper de l'Associació Xarxa en la programació d'espectacles infantils i el de l'Associació Juvenil la Collanada en la programació d'actes populars, les quals disposen d'autonomia en la decisió de la seva programació.

Aquest tercer model que hem anomenat **model de gestió delegat**, seria aquell on l'ajuntament juga un paper mediador i de coordinació entre els òrgans de participació, formalitzats per reglaments i ordenances municipals aprovades pel ple de l'ajuntament. Es tracta d'un model que delega en persones o entitats alienes a l'administració la gestió i fins i tot en alguns casos part del finançament de la festa. El model que més s'aproxima a aquests criteris seria el de la Festa Major de Vilafranca, materialitzat en la figura dels administradors, cinc persones que formen part del teixit associatiu de la ciutat o que destaquen per alguna altre aspecte, nomenades per l'alcalde, amb funcions que van molt més enllà de la simple participació, opinió o suggeriment, amb tasques directament delegades de la gestió tècnica, com per exemple, el disseny de la vessant lúdica de la Festa (actes, espais...), el disseny del programa, nomenament del pregoner, contractacions, fer front a despeses (grallers, pólvora, colles castelleres, espectacles pirotècnics, espartenyets, esmorzars, músics dels Goigs...), contractacions, recerca de patrocinadors, voluntaris, etc. És evident un model que té el seu origen en la forma de gestió de les antigues festes de carrer on eren els propis veïns els que buscaven finançament i organitzaven directament les seves festes. Es tracta d'un model poc freqüent en el territori però molt efectiu pel que fa a resultats. El valor simbòlic de la figura dels administradors,

és l'element clau que possibilita l'existència d'aquest model, tot el que representa de reconeixement personal i social, l'orgull de "ser administrador" possibilita l'esforç que han de dur a terme les persones escollides anualment pel regidor de cultura i l'alcalde, utilitzant criteris de paritat, barris de procedència i vinculació amb la festa. Una figura que sense la càrrega simbòlica que representa, difícilment algú acceptaria un càrrec similar sense remuneració econòmica, amb el nivell de treball i responsabilitat que representa. La tècnica de Cicle Festiu de Vilafranca comentava que en alguns casos, els administradors han demanat un any sabàtic a la feina per poder dedicar-lo a la festa. Altres festes majors com la de Vilanova i la Geltrú compta amb figures similars, els "Pavordes".

El model de gestió delegada no es pot implementar sense una festa major molt participada i viscuda per les entitats locals. Ser "administrador de la festa" és una qüestió d'honor per aquells qui accepten formar-ne part. Igualada compta amb una figura similar en l'organització de les festes del barri de la Font Vella del nucli històric, se'ls anomena "Cònsols" de la festa, un grup de veïns que organitza els diferents actes festius, decoració de carrers i recerca de finançament, una entitat amb un llarg recorregut històric a la ciutat.

3. MARC METODOLÒGIC

El model Interactiu de recerca (Maxwell,1996), és el que permet aproximar-nos millor a les característiques metodològiques de l'objecte d'estudi al qual volem aproximar-nos. El model interactiu és obert, flexible i interconnectat des de les diferents disciplines i teories que han abordat una qüestió determinada, en canvi el model de la teoria fonamentada rebutja d'entrada qualsevol coneixement previ que pugui "contaminar" l'observació i les conclusions de l'estudi, no seria tant operatiu.

El model interactiu aporta un element important com és la inclusió del participant, que forma part indissoluble del procés de comprensió del fenomen estudiat. El marc conceptual d'aquesta teoria, recull a més la revisió de la literatura que s'ha escrit sobre el tema, ampliada a les tesis no publicades, revisions de col·legues, i la reflexió personal posterior per ubicar les carències i reflexions pròpies per conformar el marc teòric i la construcció del marc conceptual, des del punt de vista particular.

3.1. Tema de recerca i àmbit d'estudi

L'àrea de coneixement s'emmarca en la gestió de la festa, la definició de models i la identificació de cada cas. També s'apuntarà una conclusió en els resultats de l'aplicació de cadascun dels models que hem anunciat en el marc teòric: el model de delegació, el model participatiu i el model dirigit. Cada administració local aplica fórmules diferents, en funció de la singularitat de cada lloc, sense una reflexió dels efectes que generen un o altre model de gestió en la materialització de la festa.

En un document recent, es posava de manifest la preocupació de molts municipis per la **desafecció per la festa** que patien els seus municipis. En el dossier s'afirmava:

"Avui, les coses han canviat: la major mobilitat de les persones, unida al tipus de vida actual, han propiciat un cert 'desarrelament' en relació a les festes i tradicions, de manera que molts dels habitants dels municipis no senten les festes locals com a pròpies, ni entenen que aquestes hagin d'alterar la seva normalitat. Així, ja no és tant evident que s'assumeixi la distorsió de la quotidianitat per la senzilla raó que 'és Festa Major'".²⁵

És evident que els arguments del "canvi en l'estil vida" i "tipus de vida actual" no són arguments suficientment explicatius ni demostratius com per justificar el desinterès per la festa, com s'explicaria si fos així l'interès i participació per la festa en molts altres municipis?. Per aprofundir sobre aquesta qüestió s'han escollit per l'estudi de cas dues ciutats que presenten formalment programes de festa major similars, però pel que fa a la seva gestió es tracta de models

²⁵ Fòrum de Regidors i Regidores de Cultura. (2009). "El cicle festiu com a punt de trobada de diferents realitats." Diputació de Barcelona. Àrea de Cultura. Centre d'Estudis i Recursos Culturals.

clarament diferenciats. Vilafranca simbolitza una festa participativa i referent en l'àmbit festiu i tradicional català, a més de ser un model que ha influït de forma clara en la resta de festes majors de Catalunya. Una festa que ha sabut mantenir-se en el temps de forma regular, amb un model de gestió singular que permet la comparació i l'esbós d'una teoria de la gestió de la festa a partir de la comparació amb la ciutat d'Igualada, un model de participació local que estava en crisi, i que presenta un creixement i participació exponencials a partir de mitjans dels anys noranta.

3.2. Pregunta de recerca, hipòtesi inicial i model d'anàlisi

És evident que no existeix un model de gestió únic de la festa, sinó que cada administració utilitza models diferents, derivats de la tradició, el costum i també les polítiques culturals de cada moment. Aquestes diferents formes d'intervenció respecte l'organització de la festa conformen el que anomenarem "models de gestió".

La formulació de **preguntes de recerca** respecte la gestió, és la següent:

- Quins sistemes de participació, de quin tipus i qualitat existeixen en la gestió de la festa?
- Quines fonts de finançament existeixen a banda de l'administració?
- Quins aspectes conflictius són identificats pels tècnics municipals?
- Pot establir-se algun tipus de llei general en funció del model de gestió utilitzat?.

La hipòtesi de partida és que un model de gestió participatiu, provocarà més relacions conflictives entre l'administració i la societat civil, que no pas un model de gestió delegat que fomenti l'autonomia de les entitats que hi participen i els doni poder, serà menys conflictiu i bel·ligerant vers l'administració. El tercer model en canvi, el model dirigit, serà aquell que s'aplica en municipis on no existeix tradició ni teixit associatiu que participi ni reclami la participació. Per tant, serà el model de la indiferència, on la participació de la comunitat serà baixa.

El treball compararà el model d'Igualada i el model de Vilafranca, a partir de dades objectives, obtingudes tant a nivell bibliogràfic com documental, i les dades obtingudes en les diferents entrevistes realitzades als tècnics de festes dels dos ajuntaments, com també les observacions participants i anàlisi de premsa.

3.3. Mètode

Per arribar a respondre a les preguntes formulades en la hipòtesi de partida, respecte a la gestió de la festa, s'han seguit els següents passos:

Buidatge en profunditat de programes de festa major d'Igualada des de l'inici de la democràcia (1975) fins a l'actualitat. Aquest treball ha estat necessari perquè no existia un resum ni cap treball previ. En canvi el cas de Vilafranca compta amb diverses publicacions que aprofundeixen en la història i evolució de la seva Festa. Aquest primer pas permet apropar-nos a la naturalesa dels

diferents tipus d'actes i els aspectes fonamentals que marquen cada dècada, condicionats per un model de gestió determinat.

Entrevistes als gestors culturals. En concret als tècnics de gestió de la festa, l'actual dinamitzadora de festes d'Igualada, Ada Jover i una entrevista amb la tècnica coordinadora del cicle festiu de la ciutat de Vilafranca, Lúdia Romeu.

Entrevistes als participants en la festa: entrevistes als principals implicats i participants en la festa d'Igualada, i pel que fa a altres referents.

Altres fonts d'informació que són les gravacions realitzades amb motiu de les jornades sobre la festa, organitzades per l'entitat FESTHI, (Federació del Seguici Històric d'Igualada) el passat 21 de maig de 2011 on hi participaven entre d'altres, Àngel Vallverdú, especialista en ball de bastons i membre de la colla de Cambrils; Albert Rumbo, geganter i membre de la Fundació de la Patum de Berga, i Pau Plana, tècnic de festes i cultura popular de l'IMAC de Lleida com també altres fonts documentals que s'esmentaran en cada cas.

Les Entrevistes són un recurs que permeten una aproximació ràpida a la realitat viscuda pels protagonistes de la festa, de molta utilitat en qualsevol tipus d'estudi, tant qualitatiu com quantitatiu. És una forma d'arribar molt directe al subjecte o al col·lectiu estudiat.

Les entrevistes en profunditat seran sempre obertes i dirigides a un màxim de 3-4 individus, els més significatius i representatius del discurs imperant. Podran tenir una extensió de més d'una sessió per si queden aspectes pendents a abordar i estaran centrades en el problema específic que estem treballant.

Anàlisi textual i documental, per configurar el marc teòric i orientar el treball de recerca s'han treballat les fonts bibliogràfiques bàsiques que aporten punts de vista referents al tema a estudiar; aquelles fonts no publicades o referents publicats *online*, i aquells articles, el contingut dels quals defineix l'objecte del que volem estudiar, la festa. L'anàlisi de les publicacions institucionals, sobretot els programes publicats de Festa Major, per veure l'evolució del seguici al llarg dels anys així com el tractament estadístic, formarà part de la recerca. També s'utilitzaran articles periodístics i notícies publicades referents al tema de la festa major.

L'observació i l'observació participant és una de les bases de l'etnografia, imprescindible en un estudi que vol tenir un marcat caràcter antropològic. Les diferents interaccions que es produeixen entre els dos àmbits d'estudi: l'administració per un costat, i els participants per un altre.

Per tant, caldrà sistematitzar l'observació i establir estàndards o un esquema a partir del qual recollir les dades de l'observació per analitzar-les i quantificar-les. Pel que fa als anàlisi dels resultats, els mètodes per analitzar les dades és ampli, però en el cas que ens ocupa centrarem el mètode en l'anàlisi del discurs. Veure de forma detallada la forma i les diferents estratègies que porten a terme cada ajuntament. Aquest mètode es fixa en la relació de les estructures del discurs i el context social, polític i cultural en que es desenvolupa. L'anàlisi crític del discurs davant de conflictes de la vida social i política. Com s'utilitza el discurs per legitimar diverses posicions, i poder identificar les estructures internes en els mètodes de gestió cultural de la festa.

Una vegada finalitzat l'anàlisi de dades es passa a la reflexió final i a la redacció de l'informe de la investigació i les conclusions. Els resultat previst és la redacció d'un document que ha de servir per reconèixer els diferents models de gestió i

les lleis que actuen en cada cas, per un aprofundiment i comprensió del fenomen de la festa i d'orientació general en les polítiques culturals

4. DESCRIPCIÓ DE L'ESTUDI DE CAS

És evident que per tal que la investigació sigui efectiva ha de limitar-se en l'anàlisi d'elements. En el nostre cas, es durà a terme l'anàlisi de dues festes, a partir de les quals s'ha establert una categorització en funció del model de gestió. Limitar l'estudi a dues ciutats permet una lectura qualitativa i en profunditat que d'una altra manera seria metodològicament complex abordar. En aquest sentit prenem com a mesura i objecte, l'estudi la festa més emblemàtica i de més recorregut històric a Catalunya: la festa major, per tal d'analitzar-la en el seu conjunt i recorregut, i especialment en el seu model de gestió des de l'àmbit municipal, per poder establir comparacions amb altres models i extreure'n conclusions. En aquest sentit, desenvoluparem una primera part d'anàlisi històric per entendre l'evolució de la festa tant a Igualada com a Vilafranca. Segurament la part de recorregut històric d'Igualada -una recerca inèdita que consisteix a un buidatge i anàlisi dels programes de festa major des del restabliment de la democràcia del s. XX fins a l'actualitat. Segurament aquest anàlisi podria ocupar un annex d'aquest treball, però s'ha cregut oportú mantenir per la qualitat explicativa i la comprensió final de les conclusions. Òbviament, la part troncal del treball farà èmfasi en el model de gestió de cada ciutat i les seves característiques.

4.1. La Festa Major d'Igualada. Anàlisi i evolució històrica

Per analitzar l'evolució de la festa i la gestió en la ciutat d'Igualada, a banda d'entrevistes selectives amb els protagonistes i gestors, prendrem com a referència els programes de festa major editats per l'ajuntament d'Igualada des de l'inici de la democràcia fins a l'actualitat, (de 1975 fins el 2011). L'objectiu d'aquest primer anàlisi és determinar els moments més significatius que han marcat un canvi en l'estructura de l'organització o en les formes de participació que per motius diversos s'han anat desenvolupant. A banda, establim comparacions amb la festa major de Vilafranca i la seva evolució històrica. Sintetitzar trenta sis anys d'història és una feina que ha comportat moltes hores d'estudi i anàlisi de la documentació existent, bàsicament els programes, i les entrevistes per avaluar el model de gestió de cada moment. Analitzar els moments clau en que apareixen canvis i les noves propostes que han anat modelant la festa fins arribar a l'actualitat.

4.1.1. La instauració de la democràcia (1975-1980)

L'any 1975, a les acaballes de la dictadura franquista, crida l'atenció en la presentació del programa de Festa Major per part de l'alcalde -sense el nom del mateix ni signatura, els comentaris sobre el valor i l'antiguitat de la festa major, fent referència al valor històric de la festa, documentada fa més de cinc-cents anys de celebració. En el mateix escrit de salutació es constata la manifesta decadència de la festa, lamentant la clara desaparició de les comparses i balls populars que havia tingut la ciutat: "En queden només els espadats de 5 i els

castells, i els gegants de la ciutat -adquirits al 1943. Igualada es defineix com a ciutat industrial i literalment s'utilitza l'adjectiu "progressiva". Es defineix la festa com un espai de retrobament amb els amics, els veïns i els parents, als qui es convida a dinar el diumenge.

En aquest any la Festa ocupava tres dies (dissabte, diumenge i dilluns), i no necessàriament coincideix amb la data del patró de la ciutat el dia 24 d'agost, pel fet que a partir de l'any 1968, els ritmes i les necessitats que imposa el teixit industrial emergent i la necessitat de regular les vacances, fa que la data de la festa es fixi en el tercer cap de setmana del mes d'agost. La festa, tradicionalment es celebrava del 23 d'agost (vigília de Sant Bartomeu) fins el dia 27 d'agost.

Si analitzem el programa d'actes i ens centrem en les activitats folklòriques o tradicionals, queda palès que totes les colles a excepció dels gegants eren foranies, llogades per l'Ajuntament per actuar a la ciutat (ball de bastons de la Llacuna, ball de gitanes de Sitges, etc.) fins i tot durant molts anys calia llogar els portadors dels gegants de la ciutat per no existir cap grup per fer-los ballar. És evident que durant aquests anys no existia un teixit social participatiu orientat en la festa major. Els actes propis de la festa es dividien entre els balls per adults i els concerts, els festivals infantils i els ballets, teatre o concert. L'esport també ocupava un espai en la festa: partits de futbol i curses ciclistes. En el programa de la festa major de 1989 s'inclou un article de Marcel·lí Valls que posa de manifest la decadència de la festa major, especialment els anys 1960, 1964 i 1966, en que cap colla castellera va actuar a la ciutat. Durant els anys previs a la recuperació democràtica persisteix un discurs que posa de relleu el valor històric de la festa (documentada el 1387) i literalment es diu en el programa de 1977 "*la Festa Major tenia una importància que avui no pot tenir per tal com els estils de vida han creat una manera de viure distinta*".

No és fins l'any 1980, coincidint amb la recuperació de l'autogovern autonòmic que s'afegeix una activitat al programa de festa major que sembla més actual a l'època. Un concert de *Rock and Roll* i un festival infantil innovador promogut per una nova entitat de pares i mares: **Rialles** que trenca amb els repetitius espectacles de màgia i pallasos tradicionals, per donar pas a companyies de teatre infantil en llengua catalana com *l'Estaquirot* i d'altres que aniran actuant en els anys següents. Les cercaviles segueixen el mateix caire: els gegants i *nanos* de la ciutat i colles de balls i gegants dels pobles i ciutats veïnes.

Els anys vuitanta, com ja hem comentat, es caracteritzen perquè l'Ajuntament ha de contractar portadors de gegants de fora de la ciutat perquè no hi ha cap colla autòctona ni cap motivació respecte a una tradició que els joves de l'època percebien com antiga i anacrònica. Per contra, emergeix amb força aquest any un grup d'animació local anomenat *grup Gralla*, fruit de les inquietuds d'un grup de joves que organitza cercaviles musicals amb elements com xanques, música folk i amb un vestuari innovador, amb activitats teatrals al carrer, inspirades fonamentalment en grups teatrals i d'animació com *La Cubana*, *Comediants*, etc. que també van aparèixer en aquesta època. En aquest mateix període sorgeixen altres grups d'animació com *Bullic bullanga*, *Suc de suquets* i *Gresca Fresca* a la ciutat veïna de Capellades. Aquests grups a més de participar en les cercaviles tradicionals –tot i no ser elements característics, fan accions de teatre al carrer amb música i personatges estridents contemporanis, com per exemple, un policia borratxo, una senyora de la neteja que es passeja en bata i *fregona* entre el públic, explicant els seus problemes, o un altre disfressat de capellà llençant aigua beneïda als assistents. Es tracta de paròdies que busquen la transgressió en les costums de l'època, inspirats en personatges singulars de l'època. La percepció d'aquests grups i dels joves de l'època, pel que fa a les

manifestacions folklòriques i balls tradicionals era que formaven part del passat, i es consideraven un anacronisme sense valor, més propi del món rural que d'una ciutat mitjana industrial com Igualada.

Son els inicis d'accions que persegueixen la transgressió, el canvi típic de l'inici de la democràcia, contestataris, que fins aquell moment no podien emergir, ocultes i relegades a l'àmbit privat. 1980 és l'any de l'inici dels festivals musicals dins la Festa Major, que porten als representants de la nova cançó catalana com Francesc Pi de la Serra, Marina Rosell, etc. En els crèdits del programa de festes consta per primera vegada el llistat que forma la comissió de festes de l'Ajuntament: associacions de barris, Associació Rialles de teatre infantil i personatges lligats a la festa. Són anys d'una forta crisi econòmica que provoca el tancament i la caiguda de moltes empreses del sector tèxtil. Tot i la crisi, el 1981 es recupera el format antic del programa que consta de cent deu pàgines, en lloc del tríptic dels anteriors anys.

4.1.2. Els anys vuitanta, el principi de la recuperació de la festa

Els anys vuitanta són anys d'eclosió i increment exponencial de les activitats i de la inversió en la festa. 1981 marca una fita de recuperació pel que fa a les tradicions. Es presenta el nou drac d'Igualada, construït per una colla de la ciutat acompanyat el dia de la seva presentació pel drac petit de Vilafranca i un drac de roba que llençava aigua, construït pel grup d'animació Gralla.

Aquest any es comença a innovar amb la creació de la Revetlla popular *amb tres places simultànies i tallades al transit*: la Plaça de l'Ajuntament, la Plaça del Pilar i la Plaça Pius XII. És el primer antecedent del que posteriorment es batejaria com la revetlla popular de les cinc places, un dels actes singulars que més es destaca de la festa. En la salutació de l'alcalde del programa d'actes de la festa major de 1982 es pot llegir "tant de bo que tinguéssim geganters", en clara referència a la dificultat per trobar portadors dels gegants de la ciutat. L'any 1983 destaca per l'impuls que el regidor del moment, Josep Ramon Gumà va donar a la festa en la vessant tradicional de la mateixa, i també en el seu conjunt. Aquest any es va realitzar el primer pregó de festa major en divendres, dirigit i interpretat pel grup Gralla. Aquest any es van presentar quatre nous nans de la ciutat, obra de l'artista local Llorenç Miquel. Durant aquests anys destaca el creixement de participació en les cercaviles, però no tant pel teixit associatiu local, sinó pel fet de convidar a multitud de colles de geganters de la comarca i Catalunya, colles de balls, diables, etc. Durant aquests anys l'Agrupació Folklorica va anar recuperant els balls típics de la ciutat: ball de cercolets, ball de pastorets, ball de bastons, els cavallets cotoners, etc. Tot i la recuperació dels balls, no es configuraven com a colles exclusives de cada ball, sinó que cada any s'escollia quins balls es representarien en les cercaviles.

Per primera vegada l'any 1984 apareix la descripció de *Revetlla popular a "quatre places"* del nucli antic i l'any 1986 una nova proposta d'espectacle que encara es recorda en l'actualitat va ser la representació d'un musical al carrer, que en la primera edició va comptar amb *El Mikado* de la companyia *Dagoll Dagom*.

L'any 1986 s'introdueix un nou concepte en la festa que ha estat un element constitutiu de l'estructura de la festa actual. Una activitat que va promoure el grup d'animació *Gralla*, consistent en la prolongació de la festa fins la sortida del sol -més endavant es va anomenar "l'empalmada", un castellanisme que fa

referència a l'enllaç entre la nit i el dia. Aquest primer any, després de la revetlla de les places, s'anunciava a 2/4 de 5 de la matinada la "passejada" al barri adober del Rec, una zona especial de la ciutat que en aquells estava pendent d'urbanitzar, amb carrers molt estrets, laberíntics, amb adoberies i racons inèdits. La passejada va comptar amb una intervenció teatral des del sostre del Museu de la Pell, on una rua massiva de joves va ser increpada amb aigua i farina que llençaven els actors del grup *Gralla* des de la teulada del Museu disfressats de bojos. Antoni Monclús, exmembre del grup *Gralla* comenta que l'èxit de participació va ser rotund i va passar a formar part de l'estructura de la Festa Major en diferents formes i accions. El denominador comú era continuar la festa fins la sortida del sol.

L'empalmada constitueix un element important de la festa que no està exempt de polèmica per molts ciutadans que consideren que l'administració no ha de fomentar ni promoure aquest tipus de cultura sobre la festa. *L'empalmada* ha esdevingut per a molts joves un veritable ritual iniciàtic, la primera vegada que els pares accepten deixar sortir els seus fills adolescents fins que surt el sol, amb la paradoxa que es tracta d'una de les nits amb més risc, si atenem al nombre d'incidents registrats, tal i com testimonien consta en els registres de la policia local de la ciutat.

Per molts joves, la Festa Major ha estat i en molts casos continua sent el principi de la seva nova condició de joves amb cert grau d'autonomia. Aquestes primeres sortides es corresponen amb els primers contactes amb el consum d'alcohol i un moment especial d'inici de relacions de parella. En un estudi publicat a *www.lamalla.cat*, publicat el 16 de maig de 2011 es situava l'edat d'inici de l'oci nocturn en els 15,7 anys i les motivacions principals per sortir de festa són estar amb els amics, desconnectar i ballar.²⁶ Aquest ritual iniciàtic de l'oci nocturn, sovint va associat a les nits de Festa Major, que ha esdevingut un referent ineludible per molts pares quan els seus fills reclamen l'autorització per tornar de matinada, sense límit horari per primera vegada a les seves vides amb l'argument incontestable que és festa major.

Referent a la primera "empalmada", Toni Monclús, -membre del grup *Gralla*, va explicar com la majoria dels integrants d'aquest grup eren estudiants universitaris d'Igualada que estudiaven a Barcelona, que després de l'època d'exàmens es reunien durant una setmana sencera en una casa de colònies – l'Eucària de Sant Martí de Tous, per preparar els actes, les cercaviles i propostes teatrals per realitzar durant la festa major. Segons Monclús, T. aquest fou un dels elements de l'èxit del grup i les trobades estivals, un element de cohesió i potenciació del grup *Gralla* i les seves idees inspirades pel contacte amb Barcelona.

Durant l'any 1987 la festa major manté la mateixa estructura. En el programa s'inclouen els noms de les persones integrants de la comissió de festes, mostrant així el principi en l'obertura i la participació ciutadana. Aquest any, per primera vegada apareix el nom de "Revetlla popular al nucli antic, circuit tancat amb "5 places", L'any 1989 la revetlla de les cinc places s'autoproclama en el programa com "la més típica de Catalunya", tot i que no hi va haver cap estudi que així ho confirmi. El mateix va passar amb la festa major de Vilafranca, que molts anys abans també es va autoproclamar en un programa com la més típica de Catalunya.

Són anys on es treballa per un creixement de la Festa tant quantitativament en nombre d'actes com qualitativament amb els espectacles que es

²⁶ <http://www.lamalla.cat/infolocal/girona/article?id=461420>

desenvolupaven. Companyies com *Dagoll Dagom*, *la Cubana*, i d'altres acceptaven actuar en carrers i places a uns costos assumibles per l'ajuntament. Més tard, l'alta professionalització de les companyies i l'exigència dels criteris artístics, va conduir a la reducció en l'oferta de musicals al carrer per l'increment inassumible del cost tècnic i el catxet de les companyies esmentades.

Les cercaviles tradicionals, lluny encara de la seva recuperació, consistien en trobades monogràfiques d'elements. L'any 1987 es va realitzar-se la Trobada de Capgrossos de Catalunya, el 1988 una trobada de Xanques de Catalunya, etc. També coexistien les trobades amb les cercaviles més típiques on es convidaven gairebé totes les colles de la comarca de l'Anoia com algunes de fora. L'any 1988 participaven 33 grups en la cercavila de sortida d'ofici, de diumenge al matí. El 1989 s'afegeix un dia més a la festa iniciant-se el dijous amb un concert. Els grups locals com l'Agrupació Folklorica Igualadina, participava en les cercaviles presentant balls tradicionals de la ciutat, com els cercolets el 1989 i d'altres que anaven en funció de l'any.

4.1.3. La dècada dels noranta. La recuperació de la participació ciutadana.

L'any 1990 la festa major manté una estructura similar que els anys anteriors. Es mantenen les representacions de musicals al carrer, però aquest any en un pavelló esportiu amb la representació del cabaret *Belle Epoque*, que no aconsegueix l'èxit de les representacions al carrer com els musicals de *Dagoll Dagom*.

A partir de 1991 comença el canvi en el disseny del programa de festa major que s'havia mantingut durant la dècada dels vuitanta. S'exclou la publicitat i es presenta en un format amb menys pàgines on predomina el disseny de forma rotunda a diferència dels anteriors programes. Aquest any 1991 es produeix un canvi singular degut a la manca de disponibilitat econòmica. Es passa a incloure dins de la Festa Major el festival de música moderna *Anòlia*, que tradicionalment es duia a terme el mes de juliol. Aquest canvi suposa un increment en l'activitat de la festa, amb concerts diaris fins la nit de diumenge. Segons explica Ada Jover²⁷, dinamitzadora de festes, aquest canvi va ser eventual, motivat per la manca de pressupost econòmic per realitzar la festa major d'aquell any. D'aquesta manera, la festa major assoleix la xifra rècord de set dies de celebració continuats. 1991 va representar també una fita pel que fa a la recuperació d'una nova colla per la ciutat, els Geganters i Grallers d'Igualada que venien a ocupar un buit que feia anys es reclamava. També es va programar per primera vegada en l'edició de 1991, una activitat que s'ha anat programant fins avui –encara que no amb aquesta denominació, la “Nit folla” un espai de música conduït per un discjokei que posa i presenta discos a l'aire lliure, en una zona allunyada del centre de la ciutat, fins la sortida del sol. Aquesta activitat complementa i diversifica l'oferta entre els joves, entre els assidus a les discoteques i els que gaudeixen més dels concerts en directe. Aquesta divisió coincideix també amb paràmetres sociològics molt clars: l'*empalmada* del Rec agrupa joves del centre de la ciutat, de majoria catalanoparlants, i en canvi l'*empalmada* amb música *disco* es porta a terme en els barris perifèrics de la ciutat i agrupa un sector de joves més heterogeni de la ciutat.

²⁷ JOVER, Ada, dinamitzadora de festes de l'Ajuntament d'Igualada. Gestiona la Festa Major des de l'any 1991. Entrevista realitzada el 22 de maig de 2011.

Un altre tret característic de la gestió de la festa durant els anys noranta és la programació d'activitats paral·leles als barris més allunyats del centre de la ciutat, per tal d'afavorir la participació i el sentiment de festa de tots i per a tots. Aquesta voluntat política de voler abastar tota d'epidermis de la ciutat es va desenvolupar gairebé durant els noranta. La realitat però, posa de manifest que una bona part de la ciutadania no participa de la festa major. En molts casos la festa major significa participar únicament en l'oferta de la fira d'atraccions i firaires que arriba cada any per la festa major: els popular cotxes de xoc, les muntanyes russes, l'atracció del pop bellugadís, la casa de por, el vaixell pirata i tantes altres, que juntament amb els firaires que vénen productes de regal, les tómboles i les tabernes que s'instal·len al seu entorn, constitueixen una veritable festa major paral·lela a la del programa oficial, el pes específic de la qual caldria analitzar per valorar l'impacte real en la ciutadania. Una activitat festiva que no comporta cap esforç econòmic a l'Ajuntament, sinó tot el contrari, reporta alguns beneficis per les taxes que s'aplica als firaires.

Els diversos espais de programació d'activitats de la Festa Major que hem esmentat fins ara, eren de **pagament fins l'any 1996**, moment a partir del qual s'opta per un model de gratuïtat, motivat en part per les dificultats de control de taquillatge en l'entramat urbà, i els esforços de control que calia destinar, que reduïen els beneficis de la recaptació.

Podem afirmar que els anys noranta és la dècada en que s'inicia la recuperació i l'increment de la participació en l'apartat tradicional de la festa. El 1992, denominat "any olímpic", és la primera festa major organitzada pel nou equip municipal format per PSC, Iniciativa per Catalunya i ERC que es varen agrupar per presentar una moció de censura al govern de CIU que ocupava l'alcaldia des del primer ajuntament democràtic. Tot canvi implica una necessitat de diferenciar-se de l'anterior govern, el típic format del programa desapareix per presentar un nou format, tendència que seguirà durant els noranta. Aquest primer format es presenta en forma de ventall, amb un predomini del disseny important i sobretot, la simbolització de la ruptura amb les formes tradicionals. Aquest any arrenquen **noves propostes** com l'acte acadèmic al saló de plens amb una conferència d'un intel·lectual o persona implicada en algun aspecte que es vol divulgar; una proposta que s'ha mantingut fins l'actualitat. Són anys d'un increment important de les activitats i una voluntat de millora en l'oferta que es va veure frenada al cap de tres anys, amb l'ascens al poder del govern de CIU. Aquesta inèrcia de voluntat de canvi continuarà amb el nou govern que incrementarà el pressupost destinat a la festa en els anys següents.

L'any 1995 és un any especialment prolífic pel que fa a la participació, amb la presentació d'una nova colla de castellers, els Moixigangers d'Igualada, que recuperen el nom de l'antiga moixiganga, que no era exactament una representació castellera tal i com avui l'entendem, sinó que consistia en una antiga representació teatral popular per caracteritzar, una resta cerimonial molt probablement relacionada amb la primavera, dedicada al cultiu del cereal, que va evolucionar fins a representar la passió de Jesús. La gent però l'ha identificada amb el fet casteller, que va generar la constitució d'una colla castellera per primera vegada a la ciutat d'Igualada, i que continua en l'actualitat. Aquest mateix any el correfoc pot fer-se exclusivament amb colles locals: els diables d'Igualada i els diables de Santa Caterina, acompanyats de la imatgeria que els hi és pròpia. Aquest any, amb la presència de la nova colla castellera local, el diumenge a la plaça de l'Ajuntament varen participar-hi tres colles de castellers, la local, més les dues convidades, costum que s'ha anat repetint fins avui.

Durant aquesta dècada s'utilitza per primera vegada la paraula *empalmada* per definir el ball o concert fins que surt el sol. Tot i que les activitats de concerts o discoteca fins l'endemà es programen des de mitjans dels anys vuitanta, no apareix fins l'any 1995. Al 1996 s'aplica de nou en la recuperació de l'espai d'oci del Rec, aquest any però es deixa de programar concerts en viu i es programa el que s'anomena "discoteca mòbil".

Una altra característica dels noranta és que per sisè any consecutiu es desenvolupa una activitat per als més petits "l'espectacle és al carrer", un festival de teatre i espectacles infantils de petit format que es realitza al passeig Verdaguer. L'any 1996 és l'any que marca com a fita la gratuïtat de la major part d'espectacles i balls que fins ara havien estat de pagament. Únicament són de pagament les representacions al Teatre Municipal l'Ateneu i un musical en una plaça.

Seguint la tònica de la creativitat i el disseny típic dels noranta, el 1997 es presenta un nou format de programa: un calendari per penjar que inclou la programació per un costat i els mesos que van d'una festa major a la següent. Un format de programa que no es va repetir en els anys posteriors. Aquest mateix any el govern de CiU destaca pel canvi estructural en què guanya importància la gratuïtat de la majoria d'actes, que no tornaran a ser de pagament.

Pel que fa a la cercavila folklòrica del dissabte a la tarda, cal destacar que el 1997 gairebé tots els integrants són de la ciutat, comptabilitzant-ne vint-i-un elements amb una única participació forana, un grup de grallers per amenitzar el balls de gitanes de l'Agrupació Folklòrica Igualadina.

El programa físic de 1998 també segueix la tendència d'innovació continuada i de trencament amb les dimensions de l'anterior, estava format per un seguit de postals històriques plegades en acordió. La presentació de l'alcalde del moment destaca una nova activitat: "la nit més jove", una proposta amb música en viu que persegueix la fidelitat del públic jove que participa poc de la festa. Literalment s'expressa en la salutació de l'alcalde que la festa es quedava "curta" amb els joves. Aquesta salutació de l'alcalde posa en evidència la percepció de la desafecció dels joves per la festa major. La festa major es considerava avorrida i sense cap atractiu, més enllà de poder sortir amb els amics. Des de l'ajuntament, amb la finalitat de donar als joves el que volen, es programa el que es va dir com "La nit més jove: empalmada "superforta", que consistia en un concert de les 12 de la nit a les 8 del matí al Parc de l'Estació Vella. Fins aquest any, les *empalmades* es realitzaven únicament la nit de diumenge a dilluns, tradició que aquest any es trenca per intentar superar una festa que era "per la gent gran" segons explica Jesús Enrique, responsable de Ràdio Igualada, que participava activament en l'organització.

Són anys d'una estructura poc estable, de canvis constants que persegueixen millorar una festa en crisi. Al 1998 es tornen a canviar els criteris de les cercaviles per acollir una trobada de gegants de Catalunya. És una època d'abundància, de creixement desmesurat influït per l'alternança en el poder, que provocava una competència entre grups polítics per demostrar quin govern organitzava una millor festa major i sobretot, més participada. La revetlla de les cinc places compta aquest any amb un total de set espais simultanis on s'hi programen espectacles de màgia, ball popular, ball folk, rock, etc.

L'any 1998 acull de nou un musical a la plaça de l'Ajuntament, "Els pirates" de *Dagoll Dagom* una activitat estrella recurrent que va abandonar-se per la manca d'oferta al mercat d'aquest tipus de produccions. El final de la dècada dels

noranta representa el qüestionament d'un model. El 1999 el nou alcalde del grup l'Entesa per Igualada, una coalició formada per PSC, IC, i ERC, escriu en la salutació del programa de festa major: "Malgrat els anys que han passat, no hem acabat de trobar el model definitiu". Una festa de la qual el nou alcalde es desvincula perquè va ser organitzada per l'equip de govern anterior. L'any 1999 ja s'adverteix que la festa del 2000 ha de ser literalment "sonada", per l'entrada al nou mil·lenni i pel fet que una vegada més hi ha alternança de govern. Aquest any i dirigit a captar al públic jove, és el de la recreació d'una doble *empalmada*: els amants de la discoteca i als qui prefereixen els concerts en viu. Durant tota la dècada dels vuitanta i especialment a finals dels noranta, els diversos programes denoten i posen de manifest la incapacitat d'arribar als joves a través de la programació. És l'època que els joves no tenen cap element identificatiu propi ni de valoració de la festa que els retengui, i per tant, no existia cap motiu perquè els joves marxessin de la ciutat els dies de festa major per participar en altres festes com la de Vilafranca, Manresa o la festa de l'*Aquelarre* a Cervera.

4.1.4. La reinvençió de la festa (2000-2004)

A partir de l'any 2000 assumeix la programació de la festa el nou govern de l'Entesa que manifesta la voluntat de millorar i innovar la festa major de la ciutat. Per tal de materialitzar la voluntat de canvi integra en la gestió de la festa *Eclipsi, produccions culturals, SL* una empresa externa a l'ajuntament dirigida per un actor igualadí reconegut, amb experiència en grups locals com *Gralla* i d'altres amb més reconeixement com *Comediants*. La nova empresa tenia l'encàrrec del govern de transformar la festa major d'Igualada, singularitzar-la i fer-la més participativa, en un moment econòmic en que tot era assumible. Per aconseguir-ho es va incrementar significativament el pressupost dedicat fins aquell moment a la festa i es va millorar la tasca de recerca de patrocinis, que va donar els seus fruits per la bonança econòmica del país.

La primera acció va ser la prolongació de la festa. Si als noranta la festa anava de dimecres a dilluns, a partir del 2000 anirà de dilluns a dilluns, un total de vuit dies on la intensitat de la programació anirà creixent progressivament fins arribar al zenit el darrer cap de setmana i el dilluns festiu.

Les novetats que en la programació són l'accent en l'apartat cultural de la festa: visites culturals a elements patrimonials de la ciutat; contes per infants a la biblioteca, i un cicle diari (fins dijous) de concerts nocturns de petit format a la Rambla de sant Isidre. L'any 2000 va ser un any que en l'imaginari col·lectiu del moment simbolitzava la imatge del futur fet present, el principi d'una nova època. Per celebrar l'entrada al nou mil·lenni el programa d'actes de la festa major d'aquest any inclou paradoxalment la recuperació d'un ball dels segle XVIII, el ball de la *Patera* o *Turquia*, un dels més singulars típic de la ciutat que s'havia deixat de representar feia gairebé un segle i que va recrear de nou l'Agrupació Folklorica Igualadina. Aquest any també es va celebrar la missa en honor el patró de la ciutat el dia de Sant Bartomeu, un dijous, no el diumenge com era tradicional en els darrers anys. També es programa una nova activitat, a imatge de la festa de Vilafranca, "la tronada" una activitat molt similar a la *mascletà* valenciana que va encendre la "comissió de festes" i les autoritats. També es va fer el que es va batejar com "la cercavila del Sant", perquè coincidia amb el dia del patró pensada per presentar la nova Àguila de la ciutat, un nou element de la imatgeria impulsat per la pròpia empresa, i que les ciutats veïnes (Vilafranca i Manresa) van apadrinar amb les seves àligues corresponents. Els anys següent es va anar repetint la mateixa estructura i es va consolidar la cercavila del Sant

com un espai per anar presentant els nous elements que s'anaven creant per part d'Eclipsi.

Malgrat tot, hi ha propostes que tot i no tenir una base històrica fonamentada donen una idea del veritable sentit de les tradicions: en un moment determinat s'incorporà algun element o ritual nou en la festa major, que és assumit i acceptat per la comunitat i que acaba mantenint-se en el temps. Tot i algunes veus dissidents en el moment de la creació de l'àguila, després de la seva presentació l'any 2000, en el programa del 2001 apareix una extensa justificació del sentit simbòlic de l'àliga, extreta del llibre "l'Àliga de Reus". Afegint fragments com "El folklorista Joan Amades la qualifica com el més important bestiar dels entremesos a peu". Les crítiques rebudes per una part important de la comissió de festes a la creació d'una àguila, sense l'existència provada que a la ciutat n'hagués existit cap, en aquest mateix escrit de presentació de l'element del bestiar, es respon molt subtilment a les veus crítiques quan es diu "Si bé els motius pels quals es recupera o es construeix una àliga avui poden ser molt variats i fins i tot poden no tenir res a veure amb el simbolisme que sempre li hem atribuït, potser l'única cosa que hauríem de prioritzar és que balli i ho faci d'una manera solemne."²⁸

Tot i el debat generat, des dels serveis tècnics de cultura es va haver de fer un esforç important per crear del no res una colla de portadors i balladors de l'àliga, que finalment l'han assumit sense qüestionar l'origen i han seguit el protocol i el cerimonial atribuït a l ball de l'àliga.

En el 2000 es va recrear de nou el que es va batejar com la *Cercavila d'anada a ofici* el diumenge al matí. Aquesta nova cercavila va crear-se també com a lluïment de l'Àliga que va actuar amb el seu ball dins de l'església, acompanyada del drac, la víbria, els diables, capgrossos i gegants de la ciutat. Un cop més la representació de la *Patera* va tenir lloc aquest dia. Aquesta cercavila va consolidar-se també com a nou referent del gran apartat tradicional de la festa major.

Aquesta acceptació de les **noves tradicions** creades al 2000 es va estendre també a l'acte de la *Tronada* i la *cercavila de petits* que es va celebrar per primer cop el dilluns al migdia, i que més endavant es va traslladar a la tarda per la manca de participació del matí. No va seguir la mateixa sort –per posar un exemple, la figura creada al 2006, el cavall d'Igualada, un gegant zoomòrfic articulats que necessita un toro mecànic per sortir a la cercavila, i que va ser rebutjat per la majoria de colles que participen en les cercaviles, que trobaven impropï que un element no tradicional participés de les mateixes. Finalment el cavall d'Igualada va haver d'estrenar-se a la Fira de Teatre Infantil i Juvenil. La figura, un element imponent, ha quedat relegat a un paper secundari en la cercavila de la Mostra i en la celebració dels Tres Tombs a la ciutat.

El fet que l'any 2000 es valoritzés la celebració de la missa en honor al Sant el dia que toca i aquest mateix dia 24 d'agost es dugués a terme la cercavila del Sant, va generar el 2010 una corrent crítica que defensa recuperar la tradició de retornar als actes del dia del sant.

Aquest *look* de festa tradicional que arrenca amb força en els inicis del nou mil·lenni, s'anirà consolidant amb diferents elements, amb el disseny d'actes com l'homenatge als Bartomeus, a quatre igualadins cada any que duguin el nom del patró. Aquesta activitat que es va perllongar, fins que no van quedar més igualadins a qui homenatjar el 2009. Al 2002 es va recuperar la figura del

²⁸ Programa de la Festa Major d'Igualada. 2001. Edita: Ajuntament d'Igualada.

Salero, un mestre de cerimònies i protocol que acompanyava les autoritats en els actes més rellevants, però que en la reconstrucció del personatge se li atribueixen funcions de presentador i animador dels actes de la festa, a banda d'acompanyar les autoritats en els actes més públics. Una altre activitat que neix al 2001 i que va conformat tot un nou entramat ritual és la cercavila "En Tonet se'n torna a Cal Granotes", una cercavila menor que consisteix a traslladar el nou gegant a la seva ubicació, però que al llarg dels anys s'ha consolidat ampliat i participat de forma creixent. Al 2002 es dissenya la figura del *cronista de la Festa*, que va encetar l'escriptor Jordi Llavina, convidat a la festa que redactar les cròniques i la seva impressió sobre la festa que es publicaven i repartien durant la festa major. Al cronista de la festa van seguir altres actes singulars com *l'esmorzar de forquilla i ganivet* amb el cronista, etc. També el 2002 es presenta la geganta Conxita Teixidora, amb les dificultats per part de la dinamitzadora de festes de crear una nova colla que portés la geganta. Fou la tècnica de dinamització cultural, Ada Jover qui va proposar que fossin noies les portadores de la geganta. El programa de 2002 en la presentació de la figura es feia clarament incís en aquest distanciament amb les entitats: "...la construcció de la Conxita ha estat possible gràcies a la voluntat de l'Ajuntament i el patrocini del gremi del tèxtil FAGEPI". Propostes d'Eclipsi, que comptaven amb el vistiplau de l'equip de govern i que per tant, no neixen de la proposta o pressió de les entitats. Malgrat tot, s'anaven constituint noves colles per la nova imatge que van incrementar la participació ciutadana al voltant de cadascuna de les figures.

També l'any 2002 es va posar en valor el joc de bitlles, programant-se unes tirades informals i un campionat més formal, arrel de l'aparició a la premsa d'un article que constata que a Igualada disposa de documents de més de sis-cents anys d'antiguitat que parlen de l'existència de tirades de bitlles a la ciutat, una de les referències més antigues de Catalunya. Aquests només són alguns exemples del que s'anava configurant, tot un entramat de foment dels valors tradicionals i folklòrics que posava en valor el patrimoni històric i festiu de la ciutat, però aquesta vegada amb un creixent interès per part de la societat, els joves i les noves colles que s'anaven constituint.

4.1.5. L'expansió de la festa tradicional, participativa i popular (2004-2009)

Durant la festa major de 2003 es van produir diverses mobilitzacions i accions de protesta pública de diferents col·lectius de joves, arrel de la negativa de l'Ajuntament d'autoritzar l'espai de Barraques, una activitat impulsada per Eclipsi amb a partir de la proposta d'entitats i colles de la ciutat. Un espai on les entitats volien gestionar el seu propi espai amb servei de begudes i música fonamentalment. Es tracta d'una activitat referent pels joves referent a moltes ciutats com Girona, Sant Cugat i d'altres. Cada entitat decora la seva barraca, amb equips de so. Les protestes van centrar la informació referent a la festa d'aquell any, on es podien llegir pancartes tipus "l'Ajuntament té un problema amb l'alcohol", o bé "prou empreses a gestionar la festa", etc. Paradoxalment el mateix ajuntament que havia impulsat la creació d'aquest espai, era el mateix que es feia enrere. La decisió es va prendre arrel dels canvis en la correlació de forces del mateix equip de govern de l'entesa. El regidor de cultura fins el moment, Xavier Badia d'Iniciativa per Catalunya deixava la regidoria per passar a mans del Partit Socialista després de la distribució de regidories de les eleccions municipals del 25 de maig de 2003. Tot i tractar-se del mateix equip de govern no es va voler assumir l'activitat, prohibint la venda d'alcohol a les Barraques, que no es van arribar a materialitzar aquest any per la nova

ordenança pactada amb el Partit Popular. La prohibició va servir però per aglutinar i donar força a un grup emergent de joves. El Partit Popular hi estava en contra i el govern del moment necessitava del pacte tàcit amb aquest grup per aprovar els pressupostos. La setmana anterior a aquests fets, el Partit Popular va emetre un comunicat en què proposava la prohibició del consum i la venda de begudes alcohòliques a la via i els espais públics.

El divendres 22 d'agost de 2003, durant l'acte del pregó de la festa major, els joves van manifestar-se i mostrar el seu rebuig a la decisió del govern de la ciutat. El diari Regió 7 recollia la notícia: "Durant la lectura del pregó, una cinquantena de joves van pujar a l'entarimat de la plaça de l'Ajuntament i van desplegar tres pancartes amb lemes 'l'Entesa té un problema amb l'alcohol', 'El jovent estem lligats de mans' i 'Jo també vull barraques'".²⁹ Els joves van repartir enganxines, samarretes amb els mateixos lemes i llaços negres en senyal de protesta.

Durant el pregó es va presentar una nova figura pel seguici, la guita de la ciutat que s'havia construït com a símbol del que seria la nova entitat de la *Coll@nada* un moviment que inicialment es va consolidar per la tasca de l'Ajuntament, però que més endavant es va constituir com associació en lluita per aconseguir les barraques i altres propostes de caràcter popular. Després de la protesta i xiulada durant el pregó, els joves van realitzar una cercavila anomenada *Correbars* amb la participació de la nova guita, desobeint la nova directiva sobre alcohol. La rua es passejava per quatre bars emblemàtics de la ciutat en un ambient festiu i sense incidents. Podem afirmar, amb la perspectiva que dóna el temps, que aquesta prohibició i les manifestacions de rebuig que es van generar, van provocar una ampliació de les activitats de la *Collanada* i la cohesió dels joves. Alguns dels membres protagonistes de les manifestacions de rebuig a la política restrictiva, reconeixen posteriorment que les protestes del 2003 van servir per cohesionar molt més aquest moviment que s'ha anat consolidant any rere any, i que el fet d'anar 'contra' l'Ajuntament amb la càrrega simbòlica que representa, era un plus que incrementava l'emoció i la motivació dels participants en els actes que es van convocar. La construcció de la guita pels propis membres de les colles, i la consideració de tòtem de la *Collanada*, van marcar un punt d'inflexió en la relació amb l'ajuntament i l'empresa Eclipsi, que des d'aquell moment van passar a ser el *boc expiatori* dels mals de la festa. La construcció d'un nou element per part dels joves era una resposta molt clara a la política municipal d'incrementar la imatge festiva sense comptar amb el protagonisme de les entitats que participaven en els actes de la festa major.

Possiblement l'acció d'Eclipsi, entre el 2000 i el 2003, va servir d'impuls pel creixement i la participació ciutadana per la creació de noves activitats i nous rituals; una reinvençió de la festa que va servir per estructurar un model de festa major. A partir de l'any 2004 Eclipsi i l'ajuntament provoquen una reacció en les entitats que donarà pas a una nova etapa en la festa: l'*empoderament* de les entitats, les veritables protagonisme de la festa, en la mesura que constitueixen el cos de la festa, sense la qual la festa no pot celebrar-se. Aquests fenòmens són claus per entendre les dinàmiques i la situació actual de la festa.

En l'actualitat coexisteix en la festa un sector d'entitats que rebutgen encara alguna de les produccions d'Eclipsi que es van materialitzar entre els anys 2000 i 2003: el Tonet Blanquer i la Conxita teixidora, els gegantons Pia i Tomeu, etc. Els més puristes de la festa els defineixen com a elements desvinculats del que ha de ser segons el seu punt de vista el 'veritable' seguici popular. A nivell

²⁹ FERRER, Bernat "La coll@nada es fa veure, malgrat la suspensió consistorial". Regió 7. Diumenge, 24 d'agost de 2003. pàg. 4

pràctic, la tècnica de festes expressava les dificultats en la gestió per aconseguir estructurar noves colles per cada nou element de les cercaviles. En l'entrevista es lamentava de manca de previsió: primer calia potenciar una colla i després crear l'element. Malgrat això, la reinvençió de la festa va ser un fet, i van aparèixer noves colles que es van responsabilitzar i van assumir els diferents nous elements: l'àliga, el Tonet blanquer, la Conxita teixidora, els gegantons Pia, Tomeu i el drac petit.

Tot i la invenció de la tradició, del fet de "forçar" l'aparició de noves colles a la ciutat, aquest fet ha contribuït a consolidar un gruix important i divers de colles que han fet créixer la participació i la passió per les cercaviles, que ja no compten de fa anys amb colles convidades com passava els anys vuitanta i noranta.

4.1.6. La necessitat de regulació del folklore a la Festa Major (2009-2011)

El nou decenni enceta nous debats i noves problemàtiques en la gestió de la festa major. Després d'analitzar l'evolució de la festa fins ara, podem afirmar que l'impuls de reinvençió de la festa iniciat l'any 2000, ha conduït progressivament al creixement exponencial de les manifestacions folklòriques i tradicionals d'iniciativa popular, degut a un "contagi" en la dinàmica de presentar cada any un element nou de la imatge. En l'actualitat es pot parlar d'una emancipació i creixement exponencial de les entitats i les figures, de l'eclosió de la festa en la seva vessant més folklòrica i de recuperació, que va tenir el 2010 amb l'aparició de la Federació del Seguici Tradicional i Històric d'Igualada (FESTHI), una entitat formada "arran de la curiositat i l'interès d'un nombrós grup de persones en el patrimoni tradicional i històric local, i integrada per sis associacions igualadines (Ball de Bastons (2010), Ball de Cercolets (2010), Ball de Pastorets (2011), Ball de Sant Miquel i els Diables (2011), Trabucaires (2008) i la colla castellera Moixiganguers d'Igualada (1995). L'objectiu principal de l'entitat és recuperar i divulgar el seguici festiu, tradicional i històric igualadí, per tal de dotar-lo de qualitat i rigor."³⁰ La proposta de l'entitat el 2011, a banda d'impulsar noves colles dels balls històrics, és la de crear una nova cercavila, el més aproximada possible al que es feia a finals del XIX i principis del segle XX. Els criteris per configurar aquesta nova cercavila, són complexos i en algun punt arbitraris, per un costat rebutja els elements folklòrics creats durant l'època d'Eclipsi (actius del 2000 al 2010), mantenint alguna excepció com la figura de l'àguila. La FESTHI proposa un nou ordre i una selecció d'elements amb una base tant arbitrària com els criteris que se segueixen en l'actualitat.

L'objectiu del FESTHI, que actua sense la complicitat de l'ajuntament ni de la majoria de les entitats, ha provocat la confrontació entre entitats històriques del seguici que no han estat convidades a aquesta nova proposta de cercavila, amb l'argument de no ser prou fidels i rigoroses en la seva posada en escena. És el cas de l'Agrupació Folklòrica Igualadina que des de finals dels anys setanta interpreta els balls de la ciutat, o la colla de Diables d'Igualada, que segons el president de l'entitat no són prou fidels als orígens. Tot i que al proposta de la FESTHI pot ser qüestionada amb els mateixos arguments, per la inclusió de la nova colla de trabucaires, els nous capgrossos sense caràcter tradicional de 1983 o la colla de moixiganguers, l'important és concedir transcendència mítica a una ordenació. Com afirmava Creus, J. "No importa la veracitat dels fets

³⁰ <http://festhi.cat/>

esmentats, tradicions ancestrals, ritus desapareguts, el que importa és concedir transcendència mítica a una ordenació”. Aquesta afirmació construïda en relació als relats de tradició oral de Guinea Equatorial, és extrapolable a la situació actual.

En totes les ocasions, el procediment consisteix en dotar d'un ordre social que es vol perpetuar, d'un origen excepcional. L'heroi instaura aquell ordre; i si és capaç de fer-ho, després d'una sèrie extensa d'episodis brillantíssims, és perquè ell mateix també té un origen excepcional. Aquesta necessitat dels herois en la tradició oral emanen de la voluntat divina de posar ordre a una situació preexistent, presentada com a caòtica. Aquest caos ha de ser resolt per tal d'instaurar un ordre modèlic.”³¹

La proposta de la FESTHI passa per la voluntat de realitzar una cercavila “amb rigor”, l'ordre de la qual no pot ser arbitrari, sinó que ha d'estar establert en els programes de la Festa Major del XVIII i del XIX i documents històrics que deixen constància d'un moment històric determinat, d'un ordre que és hereu de la processó del Corpus, els actes de la qual es van afegir progressivament a la festa major. En aquest sentit la part no documentada o els buits que presenten la documentació existent, serà interpretada i definida per l'heroi.

La preservació del patrimoni tant material com immaterial és un aspecte que s'ha impulsat des de l'administració. En el cas de Catalunya el Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional de la Generalitat de Catalunya, que amb el decret 389/2006, de 17 d'octubre, del patrimoni festiu de Catalunya va definir les diferents categories que poden adquirir les festes i els elements festius, un cop han estat inscrits en el Catàleg del Patrimoni Festiu de Catalunya. Les festes poden ser objecte de reconeixement especial a través d'una gradació de les categories:

- a) Festa popular d'interès cultural.
- b) Festa tradicional d'interès nacional.
- c) Element festiu tradicional d'interès nacional.
- d) Festa patrimonial d'interès nacional.
- e) Element festiu patrimonial d'interès nacional.

En tot cas, les festes i els elements festius tradicionals o patrimonials d'interès nacional han de constituir manifestacions de la cultura tradicional catalana d'especial arrelament i rellevància.”³²

A més, els elements festius poden ser objecte de reconeixement especial encara que formin part d'una festa declarada. No és necessari que coincideixi el nivell de reconeixement de l'element i la festa a què pertany.

Aquesta competitivitat entre el valor de les festes també ha estat potenciada per la UNESCO i les declaracions de Patrimoni Immateral de la Humanitat. L'exemple més conegut, inscrit l'any 2008 a la *Llista Representativa del Patrimoni Cultural Immateral de la Humanitat* és *La Patum de Berga*, una festa popular l'origen de la qual es remunta a les festivitats que acompanyaven les processons del Corpus Christi a l'Edat Mitjana, que consta de representacions teatrals i desfilades de personatges diversos que animen els carrers d'aquest municipi català situat al nord de Barcelona. La Patum es celebra cada any durant la setmana del Corpus, entre finals de maig i finals de juny. *La Patum de Berga* ha conservat la seva barreja d'arrels profanes i religioses. Es distingeix de les

³¹ CREUS, J. (1997) "Identidad y conflicto. Aproximación a la tradición oral en Guinea Ecuatorial." Los libros de la catarata, ediciones. Madrid.

³² <http://www.gencat.cat/diari/4743/06271054.htm> (Consultat el 28 d'agost de 2011)

altres festes de la regió per la seva riquesa i diversitat, la persistència del teatre de carrer medieval i els seus components rituals. Tot i que la supervivència de la tradició sembla garantida, es vetlla perquè el fort desenvolupament urbà i turístic no alteri el seu valor. La UNESCO ha establert que les generacions actuals tenen el deure de preservar la diversitat cultural de la humanitat. Tothom coincideix a determinar que això “comporta la responsabilitat d’identificar, protegir i conservar, a més del patrimoni històric material, l’obligació de conservar i llegar als nostres successors el patrimoni immaterial” però igualment, la majoria d’opinions recollides plantegen també que “la tradició no l’hem de confondre amb un mal entès **immobilisme**. Ben al contrari, cada generació efectua la seva petita o gran aportació als costums”.³³

La nova entitat FESTHI presidida per Daniel Vilarrúbias, arxiver, historiador, investigador, musicòleg i divulgador del patrimoni a nivell local, ha manifestat la voluntat de treballar perquè la festa d’Igualada assolixi els nivells de reconeixement similars a festes com la de Vilafranca. Els objectius de la FESTHI per assolir aquest reconeixement passen per la creació d’una nova cercavila o seguici fidel als elements del XVIII i XIX, i que per tant no incorpori elements nous. Malauradament aquest objectiu topa amb les tensions entre entitats creades i els criteris de la pròpia UNESCO que determina el se següent:

“el patrimoni cultural immaterial només pot ser-ho si és reconegut com a tal per les comunitats, grups o individus que el creen, mantenen i transmeten. Sense aquest reconeixement, ningú pot decidir per ells que una expressió o un ús determinat forma part del seu patrimoni.”³⁴

La festa ha de servir per enfortir vincles entre uns i altres, precisament la força integradora de les festes és un dels seus màxims valors que cal tenir en compte, en un temps on la globalització i les onades migratòries dels darrers anys i amb elles noves formes culturals, la festa esdevé un element extraordinari per convidar tothom a participar i a integrar-se.

4.2. Trajectòria històrica de la Festa Major de Vilafranca

Per explicar la trajectòria històrica de la Festa Major de Vilafranca, utilitzarem l’àmplia documentació disponible, d’una festa amb una llarga tradició que compta amb multitud de publicacions que han aprofundit en la interpretació de la seva evolució.

L’any 2000 l’associació *Debat a Bat*, d’Igualada dedicada a organitzar jornades de reflexió sobre temes d’interès, va programar unes sessions per debatre el tema de la Festa Major. Una proposta i entitat vinculada al nou govern de la ciutat que pretenia literalment “*donar un tomb a la seva festa*”, com es publicava en el document de les sessions. En aquest debat i va participar Manel Naharro, membre portador del drac de Vilafranca, i antic administrador de la festa qui va iniciar la seva ponència d’una forma directa i reveladora:

³³ DURAN, J.A. (2005) “La força integradora de les festes”. Article dins de Diàleg del diari Avui del 28 de març de 2005. Pàg. 15

³⁴BOE. CONVENCIO PER A LA SALVAGUARDA DEL PATRIMONI CULTURAL IMMATERIAL. Dimarts 13 febrer 2007 Suplement núm. 5 http://www.boe.es/boe_catalan/dias/2007/02/13/pdfs/A00694-00701.pdf (consultat el 28 d’agost de 2011)

“Vinc d'un lloc on la festa està molt arrelada, ho dic perquè és així i ho visc així. La festa major de Vilafranca tenim la gran sort que ens ve donada de molt antic. Tenim peces del bestiar com ara el drac, que jo en soc portador, tinc l'orgull de portar-lo, que està datat de 1600, és l'autèntic i surt al carrer. La gent se l'estima i suposo que si no sortís la gent s'enfadaria molt. Tenim l'Àliga que també és molt antiga, els gegants també són centenaris... i tenim la gran sort que quan hi va haver la dictadura, els balls, l'entremès, lo popular, el folklore es va conservar. No es va conservar per cap entitat, ho va conservar la gent del poble i cada dia, cada any, el dia 29 d'agost es trobaven a la Rambla i sortien tots els balls. El drac el tenien amagat, Sant Fèlix el varen guardar a cases particulars. Fins i tot durant la guerra varen sortir per la festa.”

Fins l'any 1977 sortien els diables, els bastoners, els cercolets, el drac l'àliga, els gegants, els panderos. Tots eren professionals, és a dir, que tots aquests grups cobraven. Fins i tot, hi havia manca de músics. Quan va venir la democràcia el jovent del poble es va implicar en els balls, sense fer fora als professionals. Varen anar demanant lloc per poder participar, dient “puc venir a fer ballar els gegants, puc venir a fer ballar el drac...”. (...) De coets se'n cremaven poca quantitat perquè del que sobrava, anava a parar a la butxaca. De mica en mica, els joves varen anar agafant els diversos elements de la festa, de manera que aquesta va prendre una embranzida molt gran en aquells moments.”³⁵

Hem volgut mantenir el document complet per la claredat amb que s'exposa el model de gestió –abans de la democràcia, i com evoluciona fins l'actualitat. La festa es va mantenir i conservar perquè l'ajuntament havia mantingut la festa i els balls amb els “professionals”, a diferència de les entitats actuals, la majoria de les quals actuen mogudes pel reconeixement i el valor que atorguen a la festa i sense remuneració a les persones.

El fragment de les jornades dedicades a la festa per un protagonista del seguici, posa de manifest les diferències substancials entre l'evolució de la festa major d'Igualada i la de Vilafranca. En el cas d'Igualada, festa major havia perdut el fil conductor entre les velles i les noves generacions que havien participat en els seguicis de la festa major, i en el cas de Vilafranca, la professionalització de la festa, és a dir, el fet que el consistori hagués mantingut la remuneració als diferents grups de ball i elements del seguici, va fer que aquesta es conservés al llarg de la dictadura. Una visió molt objectiva i poc romàntica de com una festa tradicional es manté i d'altres desapareixen: la voluntat política. Fins i tot, la opció de Vilafranca podia resultar més econòmica que el cas d'Igualada que havia de contractar tots els balls i portadors a altres ciutats (bastoners, cercolets, gitanes, diables, etc.) fins la dècada dels vuitanta que s'inicia el procés de recuperació.

Actualment el tema de la remuneració (existent en els dos casos) és gairebé tabú, es parla poc a les jornades i és un tema poc present. Es parla de l'orgull de ser portador o ser ballador, de *fer-ho per la ciutat*, per la cultura i la tradició, i les colles que manifesten més obertament que els ingressos de la colla els utilitzen, -ja no com ingressos individuals- si no per fer un sopar o una sortida amb la colla, són sancionats per la resta, que apel·len a aquesta categoria més espiritual que conforma l'orgull i el treball per la cultura catalana, de formar part d'una comunitat.

³⁵ Associació per al debat i la cultura *Debat a bat*. (2000) “Jornades de debat sobre la Festa. Igualada, 2 i 16 de desembre de 2000”. Teatre de l'Aurora. Transcripció de la ponència de Manel Naharro (Festa Major de Vilafranca).

A banda dels aspectes de recuperació hi ha un fet diferencial en la festa major de Vilafranca, la seva forma poc comuna d'organització. Manel Naharro va manifestar literalment el següent:

“l'ajuntament no organitza la festa major, en absolut. L'organització de la festa és en mans de la figura de l'administrador. Fins a 1980 eren quatre administradors i ara són cinc. Els administradors són nomenats per l'ajuntament i tenen tres dificultats fonamentals a les que enfrontar-se: les limitacions econòmiques que imposa l'ajuntament i les limitacions personals de disponibilitat de temps per dedicar a la organització de la festa. Les persones que accepten ser administrador han de “sentir” la festa, sinó és impossible que ho facin.”

L'any 1987 el ponent Manel Naharro va ser administrador, i va comentar que de set milions de les antigues pessetes que va aportar l'ajuntament, els administradors en van gastar 29 milions. Això representa triplicar el pressupost inicial, i per tant, una tasca important de recerca de patrocinis i imaginació per aconseguir els diners a gastar. “Si t'anomenen administrador, automàticament tots els teus amics s'hi veuen implicats i saben que no veuran res de la festa perquè estaran muntant cadires o fent altres feines per un altre acte...”

A partir dels anys noranta els joves van anar recuperant altres balls. Es va fer un treball important de recerca històrica i un treball de camp molt important. S'ha recuperat la moixiganga, els Serrallongues, el ball Pla i el 1999 el ball de mal casats que és el de dames i vell de Tarragona. Aquest ball en l'actualitat es troba qüestionat, segons explica Lídia Romeu, responsable del cicle festiu de l'ajuntament de Vilafranca, el Consell de la Festa Major vol abolir-lo perquè consideren que no és suficientment antic i per tant no té el valor ni l'autenticitat de la resta d'elements. La mateixa situació succeeix amb els portadors de l'àguila, que només volen treure la vella.

La recaptació econòmica per part dels administradors és molt laboriosa, van de casa en casa, d'empresa en empresa cercant diners. Hi ha empreses que s'hi ha d'anar dues o tres vegades. Una setmana abans es presenta el programa que es posa a la venda, com també un regal, -un objecte i l'estampa del sant, amb la finalitat de recollir més diners. La gent de la vila compra el programa al preu fixat. El programa inclou les entrades per anar als espectacles que són de pagament.

Un dels grans problemes de la gestió del model de la festa major de Vilafranca és la dificultat per integrar la nova participació: nous balls o qualsevol altre element del seguici. El ponent de Vilafranca afirmava el següent: “la gent es va instal·lar en un grup i no en volen sortir. Tots hauríem de dir : ‘bé, jo he estat uns quants anys, ja he gaudit i ara dono el relleu a un altre de més jove.’ Però hi ha qui no ho veu així. Ningú és ningú per obligar-lo a marxar.” Aquesta era la narració d'un protagonista de la festa en el debat organitzat l'any dos mil. Aquest aspecte es va corregir posteriorment amb l'aprovació del Protocol de la Festa Major, aprovat pel ple de l'Ajuntament, on entre molts aspectes es limita la permanència dels balladors, per afavorir la seva renovació. Malgrat la voluntat de l'ajuntament és difícil obligar als balladors a sortir d'un ball. Sempre hi ha llista d'espera fins que es pot arribar a formar-ne part.

Igualada va voler adoptar a partir de l'any dos mil algunes formes de la festa de Vilafranca, però amb un sentit diferent al model vilafranquí. La creació de l'àliga el 2000, l'estampa del Sant i la festa major dels petits, així com d'altres aspectes van ser elements que no eren propis de la festa major igualadina però que es van anar adoptant amb l'objectiu de singularitzar i *tradicionalitzar* la festa. Evidentment aquesta acció feta a Vilafranca hagués estat un sacrilegi difícilment

viable sense l'existència d'una acreditació clara que posés de manifest l'existència remota d'un element que es vol recuperar. En el moment de presentar l'àliga a la ciutat no hi havia cap constància en l'Arxiu Històric de la seva existència en el passat.

La festa major dels petits, es va crear a Vilafranca pel fet que les colles de ball eren molt tancades. Va ser una forma de crear grups de petits i joves que anessin conformant el relleu natural de les colles de balls tradicionals. En aquestes jornades sobre la festa també hi va participar el gerent d'Eclipsi, produccions culturals SL, empresa que a partir de l'any 2000 va treballar en la producció de la festa igualadina. Se'l va convidar a participar en el debat juntament amb un representant de Vilafranca i de Granollers. Sobre la festa igualadina es dedueix dels comentaris que les decisions de crear nous elements i activitats es prenen de forma directa:

“Ara tot just la festa es comença a plantejar amb nous actes: la tronada, la cercavila del Sant on es va presentar un nou element que és l'àliga, que ha tingut moltes crítiques, en el sentit que si fèiem bé o no de crear un àguila si no hi havia tradició, però també varem rebre opinions partidàries de **tirar pel dret**, perquè les tradicions sempre tenen un dia on comencen. Va resultar ser un dels elements més sorprenents de la festa. **Estem creant tot això**”.³⁶

La principal preocupació en aquell debat, era evitar la deserció dels joves de la Festa Major, els quals preferien altres propostes festives fora d'Igualada que quedar-se a la festa major. Sobre aquesta qüestió, l'exregidora de cultura, Maria Enrich, explicava que a finals dels anys vuitanta s'anomenava despectivament a la festa “la fastig Major”. Per contra la festa vilafranquina es defineix en relació a la seva potència simbòlica i de ritual viu i viscut, que dibuixa una supervivència al llarg dels anys que l'han anat consolidant:

“Vilafranca sap transmutar la seva identitat i acceptar l'obligat paper d'escenari per a un ritual en el qual, com ha recordat darrerament alguna pregonera, tots els personatges, entre ells el Sant i inclosos els administradors en el seu paper més destacat, són sols l'excusa d'una responsabilitat que en realitat pertany al poble, a l'anonimat més genèric, aquell que es mou com si fos una totalitat compacta, per sobre de les convocatòries, les organitzacions i els programes”.³⁷

La festa major de Vilafranca fa anys que ha consolidat el seu discurs. A principis del segle XX en el cartell de la festa de 1906 apareix el primer eslògan on s'autoproclamava com “la més típica de Catalunya”.³⁸ Era l'any de Solidaritat Catalana i del catalanisme polític. Aquest eslògan que va aparèixer de forma modesta i sense cap estudi previ per determinar si realment era la més típica de Catalunya, va funcionar i va anar creant realitat. Sovint aquestes simplificacions tenen conseqüències simbòliques importants, perduren en el temps com veritats que van passant de generació en generació. Al programa de 1913 es torna a utilitzar.

³⁶ Associació per al debat i la cultura Debat a bat. (2000) “Jornades de debat sobre la Festa. Igualada, 2 i 16 de desembre de 2000”. Teatre de l'Aurora. Transcripció de la ponència de Manel Naharro (Festa Major de Vilafranca).

³⁷ BOSCH, J. i SOLÉ, J. (1999) “Aquella festa major vilafranquina”. Ed. Vilatana CB. 1ª edició. (pàg. 47)

³⁸ AMIGÓ, S. I varis (2003) “Festa Major. Vilafranca del Penedès”. Edita: Ajuntament de Vilafranca. (pàg. 26)

5.- ANÀLISI DE MODELS

En aquest capítol es desenvolupen els diferents elements seleccionats per dur a terme l'anàlisi dels models de gestió. A partir de les entrevistes amb els diferents tècnics del cicle festiu de cada ajuntament, s'han identificat els principals mecanismes que intervenen en la gestió que possibiliten la comparació.

En el marc teòric s'apuntaven tres tipologies per definir diferents models de gestió. En primer lloc, el **model de gestió directa**, aquell que apliquen els ajuntaments que no disposen de mecanismes per tal que les entitats del municipi i la ciutadania tinguin canals de participació, generalment coincideix amb municipis amb poc teixit associatiu i sense tradició participativa.

El segon model és el de la **gestió participada**, aquells mecanismes de participació creats pels ajuntaments de caràcter consultiu amb més o menys capacitat de decisió i representativitat, com comissions de festes, de cercaviles, etc. La gestió final de les decisions que s'acorden en les comissions són gestionades pel propi ajuntament. En aquest cas trobem una gradació de models de gestió participada que va dels municipis que tenen més en compte les aportacions de les entitats, amb mecanismes de participació real, fins a d'altres, amb sistemes i comissions bàsicament informatives.

Finalment, definim el **model de gestió delegada**, com a aquell sistema que atorga capacitat de decisió i gestió a entitats o persones físiques nomenades amb la finalitat d'organitzar directament les activitats de la festa major. L'ajuntament en aquest cas desenvolupa una tasca d'activació i coordinació de la informació amb una participació delegada pel que fa la gestió en aspectes que es detallen en aquest apartat.

En l'anàlisi de la festa major de Vilafranca i d'Igualada respectivament, analitzarem aquells aspectes comuns i aquells altres que determinen la **condició dominant** de cada model. En el marc teòric s'adverteix que no existeixen models absoluts, sinó que cadascun es compon de diferents òrgans que analitzarem en cada cas.

En el cas de la Festa Major d'Igualada s'analitzen i els valoren els següents elements de gestió:

L'IMC – Ajuntament	
Vestuari balls i colles	<i>gestió delegada</i>
Imatgeria	<i>gestió participada</i>
Nomenaments	<i>gestió directe</i>
Gestió administrativa	<i>gestió directe</i>
El pressupost	<i>gestió directe</i>
Patrocinadors	<i>gestió directe</i>
Actes populars	<i>gestió delegada</i>
Comissió de festes	<i>gestió participada</i>
Comissió de cercaviles	<i>gestió participada</i>
Comissió de barraques	<i>gestió participada</i>

En el cas de la Festa Major de Vilafranca s'analitzen els diferents organismes que es corresponen amb la gestió de la festa que permeten la comparació entre

models, amb un important pes en la gestió delegada, tant pel que fa a responsabilitats com en l'apartat del pressupost:

Cicle Festiu – Ajuntament	
Vestuari balls	<i>gestió participada (Consell)</i>
Imatgeria	<i>gestió participada (Consell)</i>
Consell de Festa Major	<i>gestió participada (regulador no intervé en la gestió)</i>
Administradors de la Festa	
Nomenaments	<i>gestió delegada</i>
Gestió administrativa	<i>gestió delegada</i>
Patrocinadors	<i>gestió delegada</i>
Pressupost	<i>gestió delegada</i>
Comissió seguiment cicle	<i>gestió participada</i>
Comissió de Balls	<i>gestió participada</i>

5.1. Igualada: un model de gestió participatiu

L'evolució de la festa major d'Igualada ha estat condicionada pel desenvolupament industrial de la ciutat dels anys seixanta. La necessitat de mà d'obra i els nous horaris que imposava la societat industrial, van modificar les formes de vida tradicionals, afectant també el desenvolupament de la festa major, que s'accentua a partir dels anys setanta, que es trenca el costum de celebrar la festa la vigília de Sant Bartomeu, el 24 d'agost, per estandarditzar-la al tercer cap de setmana per facilitar la productivitat de les empreses. En canvi, l'evolució de Vilafranca, de caràcter molt més agrari ha permès el manteniment del model tradicional al llarg del temps.

La Festa Major d'Igualada té un origen llunyà: la primera crida o pregó de la festa que s'ha conservat data del 1374 per tant, les referències a la celebració de la festa en advocació a Sant Bartomeu són molt més remotes que en el cas de sant Fèlix a Vilafranca del segle XVII. La caiguda en la participació en l'apartat tradicional de la Festa Major d'Igualada, es va aguditzar entre els anys seixanta i setanta del segle XX. Malgrat aquesta tendència que semblava imparable, en el darrer decenni ha recuperat una part important de la potència simbòlica de temps immemorials.

Malgrat el desencantament general pel que fa als valors de la festa, la recuperació de la participació dels més joves a través de noves activitats com les Barraques, el Cercanit i la recuperació dels balls, han provocat un fenomen de retorn que feia anys que no succeïa: que els joves demanin als pares tornar abans de les vacances d'estiu per poder participar en la festa major, una nova tendència que posa en valor allò local i singular, malgrat el procés de mundialització i globalització que tendeix a la uniformització de les costums.

El model de gestió de la festa major d'Igualada ha anat evolucionat al llarg dels darrers deu anys, amb canvis en el model de gestió. La situació de dèficit econòmic provocat dels ajuntaments han provocat una reducció del pressupost i canvis en la gestió de la festa d'Igualada que l'any 2011 han conduït a prescindir de l'empresa Eclipsi Produccions SL -d'ara endavant Eclipsi. Els canvis però no han afectat al model de gestió que continua amb la mateixa estructura de gestió.

En el capítol dedicat a l'evolució històrica de la festa, es detalla el procés a partir del qual l'any 2000, coincidint amb un canvi de govern s'incorpora a la gestió de

la festa major una empresa de producció d'espectacles -segons el criteri del nou govern, per donar un gir qualitatiu a la Festa Major i incrementar la participació. Eclipsi, dirigida per un actor reconegut, amb experiència en grups teatrals com *Gralla* en els seus inicis, *Comediants* i d'altres, s'incorpora a l'equip de gestió amb l'encàrrec de revitalitzar la festa, per tal de fer-la més participativa. En la salutació de l'alcalde en el programa de festa major d'aquell any s'afirmava de la voluntat de "professionalització" de la festa:

"Enguany ha de ser una Festa Major que comenci a posar en evidència un nou model d'organització, comptant amb les col·laboracions de sempre i afegint-hi també una part de professionalització que, a mesura que la festa creix en activitat i organització, es fa més necessària".³⁹

En realitat no era la complexitat en la gestió de la festa la veritable motivació, el motor per promoure un canvi era la preocupació per la manca de personalitat de la festa, i la voluntat d'introduir canvis en la proposta de noves activitats que la fessin més atractiva. La contractació d'Eclipsi va anar acompanyada d'un increment pressupostari del 50% per la producció de la festa.

A partir de la incorporació d'Eclipsi, s'incrementen exponencialment el nombre d'actes i activitats per singularitzar la festa. La producció i consolidació d'una nova estructura durant els darrers deu anys ha estat molt productiva en relació a la generació d'una nova estructura d'actes i imatgeria. La principal aportació a la festa va ser la creació d'activitats i ritus inspirats en el folklore penedesenc i del camp de Tarragona, que amb més o menys fortuna han aconseguit revitalitzar la festa, especialment en la seu apartat més tradicional. En aquesta direcció es va crear l'estampa del Sant, cada any encarregada a un creatiu diferent; la creació de la figura del cronista de la festa, que consistia en la contractació d'un periodista o personatge mediàtic per tal que redactés les seves impressions de la Festa Major, tal i com es fa a la festa de Granollers, i es publicaven en forma de diari que es distribuïa durant la festa. Aquest acte va desaparèixer l'any 2010 degut a la reducció del pressupost; un altre acte de nova creació era l'homenatge al saló de Plens, als ciutadans que duïen el nom Bartomeu, - patró de la ciutat, fins que l'any 2009 es va realitzar per darrera vegada degut a la manca d'igualadins amb aquest nom; l'esmorzar de forquilla i ganivet on es convidava als patrocinadors de la festa, al cronista, el creador de l'estampa del Sant i els regidors, també va desaparèixer el 2009 per raons d'ajustament pressupostari. La cercavila del Sant, creada l'any de presentació de l'Àguila de la ciutat, s'ha mantingut amb èxit fins a l'actualitat. En aquest període es van introduir elements tant materials com immaterials que han modificat la fesomia de la Festa Major anterior a l'any 2000.

Pel que fa a la part material es va crear a partir del 2000 l'Àguila de la ciutat, el gegant "Tonet Blanquer" patrocinat pel gremi d'adobers; la geganta "Conxita teixidora" finançada pel gremi del tèxtil; la recuperació d'un mestre de cerimònies -desaparegut a principis del s. XX, anomenat popularment el Salero; una parella de gegantons subvencionat pel gremi de forners, i un element, a partir del qual s'accentua la controvèrsia: la creació del Bufarot, el petit drac d'Igualada l'any 2003 pensat per portadors infantils. En aquest cas la manca de previsió per tenir amb suficient antelació una colla de portadors o d'entitats que se'n volguessin fer càrrec va generar diversos problemes en la seva gestió, agreujats pel fet que es tractava d'un element del bestiar de foc i calien monitors especialitzats per acompanyar un grup de nens. Els dos primers anys d'existència d'aquest element va implicar la recerca de nens i pares que de manera voluntària

³⁹ AYMAMÍ, J. (2000) "Programa de Festa Major. Salutació de l'alcalde. Edita Ajuntament d'Igualada.

volguessin assumir la gestió i la responsabilitat, però la complexitat de l'element i l'ús d'elements pirotècnics va fer que la colla entrés en crisi i s'arribés a la seva dissolució. Finalment es va aconseguir que el grup dels Petits Diables d'Igualada "adoptessin" aquesta figura i la fessin ballar a les cercaviles. Això no obstant, encara avui dia hi ha problemes de gestió de la figura, perquè es tracta d'un element que requereix portadors de certa envergadura, a causa del seu elevat pes, i els joves que poden portar-lo prefereixen fer-ho en les colles d'adults.

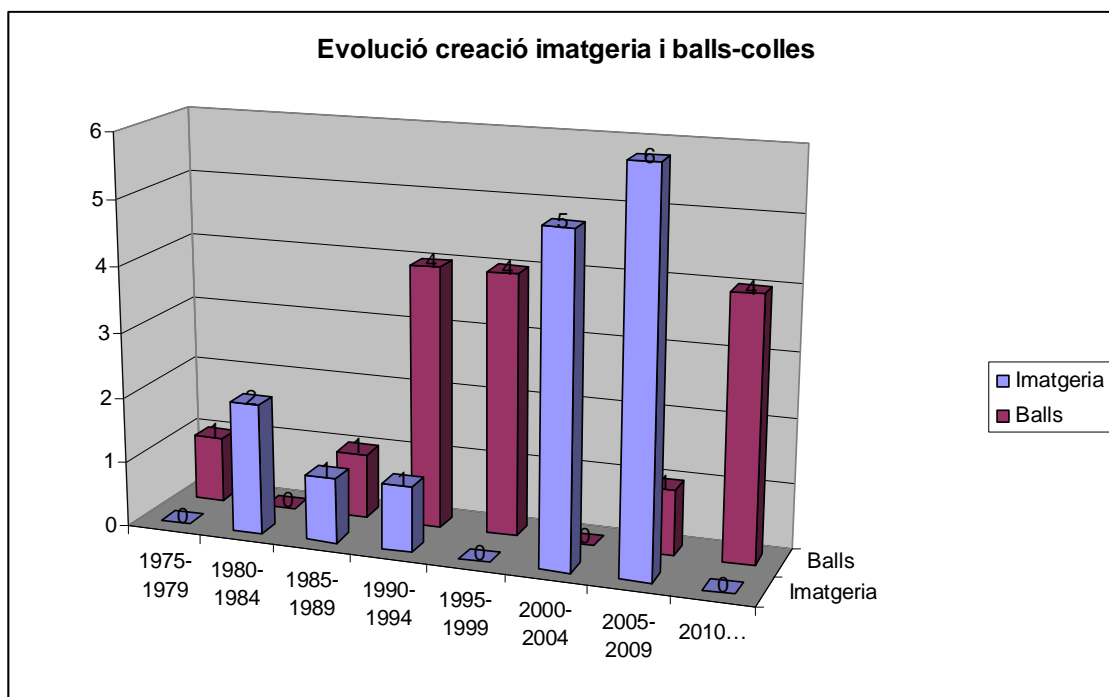
Sobre aquest increment en la creació de la nova imatgeria de la ciutat que hem relacionat, la principal dificultat va ser el fet de presentar nous elements sense l'existència d'una colla prèvia, ni un consens amb les associacions existents en aquell moment. Tampoc es va realitzar cap estudi previ dels elements històrics propis de la ciutat, ni quins elements d'imatgeria o balls calia recuperar ni en quin ordre.

Es pot afirmar que el disseny d'una nova festa major sense comptar amb el consens ni la participació de les entitats –veritables protagonistes de la festa, condueix inexorablement a la generació de resistències i conflictes en el procés de materialització del canvi. Cal fer esment que durant el 2006 el desacord de criteris entre Eclipsi i les entitats, va arribar a un nivell irreconciliable amb enfrontaments verbals en la Comissió de Festes. L'empresa, que en un principi assistia a les reunions de la comissió, va ser vetada pel regidor de cultura per evitar l'enfrontament i el malestar entre les colles, que van fer d'Eclipsi l'objectiu de les seves crítiques. Alguns membres històrics de la comissió de festes van abandonar la comissió pel desacord amb la contractació d'Eclipsi.

Com hem comentat, la irrupció de nous elements folklòrics comportava un esforç organitzatiu complementari molt important. El punt àlgid que fa entrar en crisi i va qüestionar la metodologia de l'empresa i del propi ajuntament, esclata l'any 2006 amb la presentació d'un nou element de la imatgeria, un cavall de quatre metres d'alçada articulats i mogut per un toro mecànic. Aquest element, molt allunyat morfològicament del bestiar tradicional, va comptar amb l'oposició frontal de les colles, que es van negar que participés en les cercaviles de la Festa Major. La presentació del nou cavall d'Igualada va haver de fer-se en el context de la Mostra de Teatre Infantil i Juvenil, per desvincular-lo clarament de la Festa Major. En l'actualitat actua en la Mostra i durant els Tres Tombs. En algunes edicions de la festa major va participar en la cercavila infantil, sortint un quart d'hora abans per no entorpir el desenvolupament de les cercaviles que eren més ràpides que el cavall. L'elevat cost i la complexitat tècnica que suposa la sortida de l'element al carrer, juntament amb la lentitud del mateix ha provocat la disminució de la seva presència a la ciutat.

Malgrat les crítiques a la nova política de creació anual de nous elements de la imatgeria, es va generar una reacció mimètica en les entitats, com un efecte contagi a partir del qual reclamaven a l'Ajuntament nous elements d'imatgeria per les cercaviles. El mateix any 2006 la colla de Diables d'Igualada presentava un nou drac finançat per l'ajuntament: la Víbria Jove, un espectacular element del bestiar de grans dimensions. Per altre banda, l'Associació Juvenil la Collanada presentava també aquest mateix any la Guita d'Igualada, un drac pensat per participar en l'activitat del Cercanit i les cercaviles. També els anys 2007 i el 2008 es presenten quatre nous capgrossos a la ciutat, aquesta vegada elements històrics originals restaurats, donats per un ciutadà que els havia salvat de la destrucció pel seu mal estat a finals dels anys setanta.

En aquest gràfic es pot observar l'evolució cronològica tant de la imatgeria, com de les colles, amb un creixement espectacular a partir de la dècada dels noranta.

Tot i la participació d'una empresa en el disseny d'elements i activitats de la festa de forma directa, el model de gestió dels elements estructurals continua sent **participada**, amb els òrgans de participació idèntics als existents fins aquell moment. L'Ajuntament es dota d'unes comissions consultives i participatives que aporten la seva opinió i suggeriments a les diferents propostes que van sorgint, amb això, la responsabilitat última, a diferència de la gestió delegada, és de la tècnica de dinamització de festes que desenvolupa les tasques que es relacionen:

- Confeccionar i coordinar el programa de festes
- Distribució i control del pressupost
- Coordinació de les entitats
- Coordinació de les diferents àrees i serveis de l'ajuntament que intervenen en les festes (seguretat, brigada municipal, salut, serveis de neteja).
- Contractació de serveis externs (empreses de sonorització, muntatge d'escenaris, etc.)
- Promoció de les festes juntament amb el departament de comunicació de l'ajuntament
- Seguiment i control de les contractacions
- Durant les festes, coordinació i seguiment dels principals actes
- Resolució de conflictes
- Valoració de la festa i balanç econòmic.

Els diferents elements que intervenen en la gestió de la festa es detallen i s'analitzen en els diferents punts que segueixen. En l'anàlisi del pressupost, per exemple, no s'ha pogut comparar exactament amb el model de Vilafranca, perquè la disponibilitat de les dades no ha estat la mateixa que en el cas d'Igualada. Tanmateix es poden establir comparacions a partir de les quantitats globals expressades per entendre la dimensió d'una festa i l'altre.

5.1.1. El pressupost

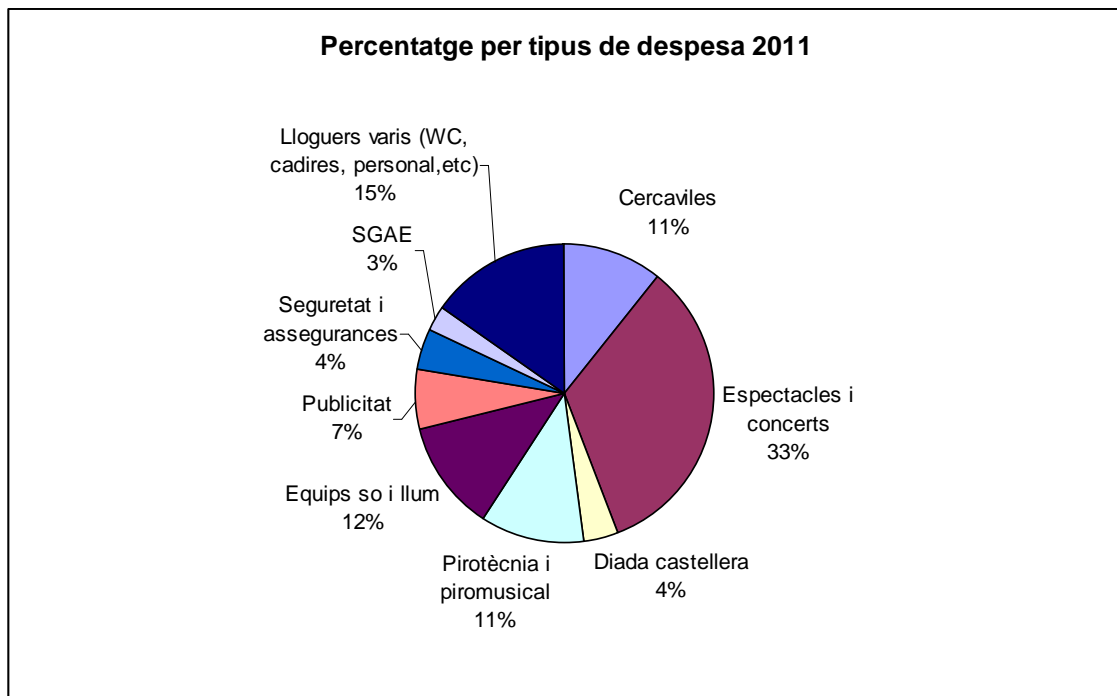
El pressupost és el punt de partida inicial a partir del qual s'estructuren les diferents partides que es destinen a la festa. El balanç econòmic de la Festa Major del 2011 oferiria els següents resultats:

Aportació Ajuntament d'Igualada: 150.000 €

Aportació patrocinadors: 32.000 €

Ingressos firaires, barres i altres: 23.000 €

Cost total de la festa: 205.000 €

El pressupost és el punt de partida que permet dimensionar els actes i el nivell de la contractació d'espectacles que s'emporta una quarta part del pressupost. El 15% del pressupost correspondria a l'apartat tradicional (cercaviles i diada castellera). Al cost final de la festa major caldria afegir-li el cost derivat de muntatges realitzats pels serveis municipals de la brigada, el cost dels serveis extraordinaris de la policia local i el costos dels serveis extraordinaris que es realitzen durant els dies de festa major: neteja de carrers i serveis especials de mossos d'esquadra que no estan comptabilitzats i que l'ajuntament de Vilafranca –per posar un exemple calcula en 150.000 €.

En l'apartat del pressupost entraria el capítol de gestió dels **patrocinadors** de la festa, que en el cas d'Igualada ho realitza una empresa especialitzada en publicitat. Els patrocinadors s'estructuren en dos grans grups: els petits patrocinadors (entre 50 i 150 €) i els grans patrocinadors (entre 300 i 6000 €). Els petits patrocinadors són aquells que apareixen en el programa de festa major a una mida reduïda, l'aportació dels quals serveix per finançar el programa de Festa Major que es distribueix a totes les vivendes.

Els grans patrocinadors són aquelles empreses que destinen una major quantitat de recursos econòmics per la festa. Tenen un tracte preferencial i se'ls presenta com a patrocinadors de diferents espais de la festa: de la jornada castellera, dels concerts dels joves, dels espectacles infantils, etc. Aquest suport especial es fa constar tant al programa de festa major com en l'activitat concreta. El dia de l'activitat es situa una lona on s'indica que aquell espai està patrocinat per l'empresa que correspon. Per fidelitzar els patrocinadors, al final de la festa major se'ls fa arribar un dossier amb les imatges de l'espai que han patrocinat i una carta d'agraïment.

Com veurem en la comparació amb el model de Vilafranca, aquesta tasca de recerca de patrocinadors, la realitzen els administracions de la festa sense un cost addicional. En el cas d'Igualada el benefici que obté l'empresa que gestiona els patrocinis és del 18% de la quantitat recaptada.

5.1.2. Els nomenaments

A banda dels òrgans de participació hi ha determinats aspectes de la festa, com els nomenaments, que són competència de **l'equip de govern** i no estan sotmesos a cap procés de participació. Fins i tot en el cas que una festa major coincideixi entre un període electoral municipal, els nomenaments es deixen pendents fins passades les eleccions per si es produeix un canvi de govern. Aquests nomenaments són els següents:

- **Pregoner de la festa major.** Pot recaure en una persona o entitat. El pregó es pot fer des del balcó de l'ajuntament o bé en forma d'espectacle. Es pot escollir també un persona per la redacció i una altre per la lectura.
- **Ponent de la conferència institucional.**
- **Mestre de cerimònies, el Salero.** Una figura que nomena directament l'alcalde de la ciutat i que té una durada de tres anys. Acompanya les autoritats en les cercaviles i fa la presentació de l'entrada a plaça dels diferents elements de les cercaviles. És un càrrec remunerat i s'espera que sigui un personatge amb capacitat teatral per presentar un acte.

Altres aspectes de gestió directa de l'ajuntament són els següents:

- **Elecció de creatiu** que ha de realitzar **l'estampa del Sant**
- **Dissenyador** per realitzar el **cartell de la festa major.**
- **Visites al patrimoni arquitectònic de la ciutat.** Cada any i de dilluns a divendres al matí els ciutadans tenen l'oportunitat de redescobrir el patrimoni arquitectònic de la ciutat. Són visites guiades i en alguns casos teatralitzades.

5.1.3. Estructura de la festa i òrgans del model de gestió participada

L'Ajuntament d'Igualada per mitjà de l'Institut Municipal de Cultura compta amb tres comissions de participació per tal de comptar amb el consens en els principals actes festius. Els actes troncats constitutius de la festa major que es relacionen per ordre cronològic no són una relació exhaustiva, sinó que es tracta dels elements estructurals de la festa amb un valor de repetició important en els darrers cinc anys. Hi ha diferents activitats esportives i culturals que no hem relacionat per l'arbitrarietat en la celebració. En cursiva s'indiquen els actes que passen per les diferents comissions de participació, a excepció d'aquells actes on s'indica que estan organitzats per l'associació cultural la Collanada, els quals podrien considerar-se com un apartat dins de la festa de gestió delegada. VEURE ANNEX 1

5.1.3.1. Els actes populars

En l'estructura de la Festa Major existeixen un seguit d'actes que en els darrers anys s'han consolidat com a activitats troncats de la festa, organitzats per l'Associació juvenil la Collanada que es va constituir l'any 2005, els actes de la qual estan relacionats en l'annex 1.

Aquesta entitat s'ocupa de l'organització dels actes populars, el finançament dels quals es realitza a través de subvencions, equips de so i infraestructura, per part de l'Ajuntament; un contracte específic per l'organització d'actes durant la Festa Major i una part dels ingressos que obtenen de les Barraques. Tot i la vinculació econòmica amb l'Ajuntament i la presència dels actes en el programa oficial, la Collanada es presenta públicament com una activitat alternativa als actes més oficials de la festa. Es tracta d'una entitat que agrupa diferents colles de la ciutat que organitzen de forma voluntària les activitats més populars de la festa, com els Jocs Bèsties, l'Operació Cigró, el Cercanit i d'altres que paulatinament han incrementat la participació tant dels joves com del públic adult.

Les activitats de la Collanada formen part d'un model de **gestió delegada**, pel fet que la decisió respecte el tipus d'activitat, l'organització, recerca de voluntaris i part del finançament, són decidides autònomament per l'entitat, que elabora cartell i samarretes propis. En algunes ciutats com Manresa, per posar un exemple, aquestes activitats de tall popular formen part del que s'anomena "Festa Major Alternativa".

Una de les activitats emblemàtiques de la Festa Major com l'espai de Barraques, té el seu origen en les reivindicacions de la Collanada.

L'origen de la Collanada va iniciar-se l'any 2003, moment en que els joves van encapçalar diferents manifestacions per reclamar l'espai de barraques, davant la negativa de l'Ajuntament. A partir de la festa major de 2005 l'ajuntament cedeix en la seva negativa i s'organitzen les primeres barraques amb la participació de sis entitats, i una sola nit de durada, que es va anomenar oficialment "Tast al Rec", atès que les entitats servien tapes i menjar, i també com eufemisme per evitar el nom de "barraques". Fins l'any 2007 l'activitat es va anomenar "Espai d'entitats" i a partir d'aquest any, obertament "Barraques". En l'actualitat és l'Ajuntament, qui gestiona l'activitat i elabora coordinadament la normativa, els horaris i les condicions de participació. La Collanada participa amb sis barraques, aspecte que la diferencia de la resta d'entitats que poden participar amb una Barraca. El motiu respon a que La Collanada agrupa sis colles diferents

de la ciutat, i perquè li permet obtenir un finançament per la resta d'activitats que organitzen durant la Festa Major.

5.1.3.2. La comissió de festes

És l'òrgan principal que l'Ajuntament d'Igualada disposa per tal de fomentar la participació del món associatiu i voluntariat. La comissió de festes està composta pels següents integrants:

- Regidor de Promoció cultural
- Tècnic de dinamització de festes
- Membres d'associacions (associació de veïns del barri de la Font Vella, de Santa Caterina, etc.) i els representants d'entitats implicats en la festa: l'associació Local de Xarxa (responsables de la programació d'espectacles infantils), Agrupació Sardanista (responsables de la contractació de l'orquestra principal i les cobles), Diables d'Igualada, etc.

La dinamitzadora de festes comenta que a les reunions hi assisteixen entre 15 i 20 persones. Hi poden formar part aquells membres de les entitats que ho sol·licitin i no existeix una normativa aprovada pel ple que reguli les entrades i sortides dels integrants, en aquest sentit, la composició dels membres no es renova anualment ni es fa cap acció per estimular la participació de nous integrants. La incorporació de nous membres es fa a demanda de les entitats i persones que manifesten voler formar-ne part.

La funció de la comissió de festes és consultiva, on s'aproven aquells actes i grups que es contractaran a partir de la proposta de la tècnica de dinamització de festes i suggeriments dels propis membres de la comissió:

- Orquestra principal (que farà el concert de tarda i el ball de nit de diumenge)
- Actuacions teatrals públic adult
- Concerts i orquestres
- Actes diversos

Els actes es gestionen des dels serveis tècnics de cultura a través de la tècnica de dinamització de festes. Es realitzen aproximadament tres reunions anuals: una al març, per definir el nou marc de la nova festa i començar a proposar actuacions, una al juny per tancar grups i estructura, i una al novembre de valoració i per plantejar el pressupost per l'any següent i definir la nova festa.

5.1.3.3. La comissió de cercaviles

Es reuneix dues vegades l'any i s'ocupa de definir els itineraris, horaris, ordre de sortida dels diferents integrants del seguici i acordar els diferents punts on realitzar l'actuació de cada grup dins de l'itinerari, per tal d'agilitzar-lo. Formen part de la comissió els següents integrants:

- Tècnica de dinamització de festes
- Totes les entitats que intervenen en les diferents cercaviles que s'organitzen: la tabalada, la cercavila del Sant, la cercavila folklòrica, la

cercavila d'anada i sortida d'ofici i la cercavila de petits, com a més destacades.

Aquesta comissió és d'una certa complexitat pel nombre d'elements que hi participen. La cercavila folklòrica de dissabte l'any 2011 va comptar amb quaranta colles comptant els músics acompanyants, està oberta a la imatgeria i les colles dels barris de la ciutat, un aspecte que ha afavorit el creixement de la participació. La Comissió de Cercaviles, és l'espai on es plantegen les diferents visions de la festa i on es va debatre a principis de 2011 la proposta de la FESTHI, referent a la celebració d'una cercavila històrica, que finalment no va ser acceptada per l'Ajuntament, però va ser un moment de replantejament dels criteris i on es va fixar el compromís de l'Ajuntament per iniciar el procés de redacció del protocol de la Festa Major d'Igualada.

La cercavila del Sant que es realitza en dijous, està restringida als elements patrimonials de l'Ajuntament i a la presentació –si és el cas, de noves colles o nous elements.

El control, seguiment i acompanyament de les cercaviles el realitzen un grup de joves de l'Agrupament Escolta Torxa, a través d'un conveni que estipula una aportació de l'Ajuntament que destinen a finançar els campaments d'Estiu. Aquest mateix grup també s'ocupa durant els dies de Festa Major de posar i treure les cadires de tots els actes.

5.1.3.4. La comissió de barraques

L'activitat de barraques consisteix en el muntatge d'un màxim de dinou espais de divuit metres quadrats, on cada entitat o colla organitza el seu propi local amb una barra de bar, equips de so i la decoració pròpia al·lusiva a l'entitat o colla. Un espai amb venda de beguda a preus econòmics i música pròpia. Cada associació decora segons el seu criteri el seu espai, on té lloc l'activitat. L'activitat de barraques consisteix en servir begudes, menjar i posar música, a més de diferents activitats que puguin organitzar-se en aquell espai durant l'activitat. El divendres i el dissabte es programa un concert de música que ha estat consensuat per les pròpies barraques i gestionat per la dinamitzadora de festes.

Es realitzen dues reunions l'any, amb l'objectiu de regular la participació de les dinou entitats i colles que en formen part, una activitat que es desenvolupa les nits del divendres, dissabte i diumenge de Festa Major durant tota la nit. Els integrants de la comissió són:

- Director de l'Institut Municipal de cultura
- Entitats admeses després de la presentació de la instància i que compleixen els requisits per formar-ne part: estar inscrits en el registre municipal d'entitats i haver presentat la butlleta de petició dins del termini.

La participació en l'activitat és gratuïta i l'ajuntament facilita l'estructura bàsica de la barraca, corrent elèctric fins a 3.300 Kw, dos espais amb aigua, els serveis sanitaris, tanques, un espai comú de magatzem, etc. Les associacions per la seva banda signen un document on es comprometen emetre una assegurança, a destinar els possibles beneficis econòmics que s'obtinguin, al

desenvolupament d'activitats pròpies de l'entitat, o bé en activitats que tinguin una repercussió a nivell de la Festa Major o de la ciutat, en tot cas està prohibida la remuneració de personal. Aquest document es basa en una relació de confiança, atès que no es fiscalitza ni s'exerceix cap control exhaustiu dels beneficis generats.

L'organització de l'activitat comença el mes de març amb l'enviament d'una convocatòria a totes les entitats de la ciutat, ja siguin de naturalesa cultural, juvenil o esportiva, per tal de convidar-les a participar en l'activitat de Barraques. S'estableix un termini de lliurament de les butlletes, habitualment a finals del mes de maig, que cal passar pel registre d'entrada de l'Institut Municipal de Cultura. El registre d'entrada és l'ordre en què s'atorguen les barraques, limitades a dinou. Per l'edició 2012 està previst modificar aquestes bases, per tal d'incloure criteris de valoració més objectius i justos, establint una puntuació en funció de la naturalesa de l'entitat, activitats que realitza a la ciutat, nombre de socis, impacte de les activitats, nivell de despeses de l'entitat, etc. per tal d'establir criteris millor a adaptats a una activitat que genera beneficis i que ha d'afavorir aquelles entitats amb més necessitat de finançament

5.1.3.5. Recepció d'entitats

Un altre element del model de gestió participada és l'acte de recepció d'entitats que han participat en la festa, per tal de realitzar valoració un cop finalitzada la festa major. Un acte presidit per l'Alcalde i el regidor de Cultura que es realitza el primer dijous després de la Festa Major. Es convida als representants de totes les entitats participants, comissió de festes, de cercaviles, de Barraques, premsa local i grups municipals. Un acte de caràcter protocol·lari que aglutina un centenar de persones i on l'Ajuntament realitza una valoració de la festa i agraeix la participació a totes les persones que l'han fet possible. La part final es destina a la presentació detallada del balanç econòmic de la festa: ingressos, patrocinadors i despeses. Un exercici de transparència on es posa de manifest la voluntat de l'Ajuntament en la millora de la festa i l'esforç econòmic per tal de materialitzar-la. L'acte es tanca amb un aperitiu final on de forma informal es recullen les principals sensacions que ha deixat la festa.

La novetat de la recepció 2011 va ser la presentació d'una nova via de participació oberta tant a les entitats com a la ciutadania. L'habilitació d'una adreça de correu electrònic festamajor2012@igualada.cat, per recollir opinions, propostes i suggeriments per a millorar la Festa Major de l'any vinent.

5.1.4. La situació actual. La necessitat de regulació

A partir de l'efervescència de nous grups tradicionals en els darrers anys, s'han generat una sèrie de dinàmiques que han conduït a la necessitat de reordenació de l'apartat tradicional de la festa. L'evolució vers el coneixement del valor patrimonial de la festa i sobretot l'increment del nombre d'entitats tradicionals que participen en les cercaviles, ha provocat l'aparició de noves inquietuds en el si de les entitats: la necessitat de millora, de regulació, d'establir un nou marc de desenvolupament que tingui en compte la fidelitat a un model històric determinat. Aquest fenomen ha donat lloc al naixement d'una nova entitat que pretén liderar la regulació del seguici i la creació d'un nou model de cercavila amb criteris

històrics. L'any 2010 apareix l'entitat FESTHI (Federació del Seguici Tradicional i Històric d'Igualada), que agrupa les quatre colles de balls dels darrers dos anys, els moixiganguers i la colla de trabucaires. L'entitat, entre molts aspectes promou la creació del que anomenen una nova cercavila històrica d'Igualada i liderar el calendari de recuperació de la festa. L'entitat defineix els seus objectius amb els següents termes:

“dotar a la ciutat d'Igualada d'un seguici festiu de gran qualitat i rigor on hi hagi els elements tradicionals i històrics en el dia que originàriament sortien, per Sant Bartomeu, patró d'Igualada, (...) Garantir la preservació de cadascun dels elements festius tradicionals i històrics de cara al futur. Recuperar, mantenir i divulgar el passat tradicional festiu igualadí amb rigor i fidelitat històrica.”⁴⁰

Tot i que els objectius de l'entitat són legítims, la determinació per organitzar una nova cercavila “històrica” –compti o no amb el suport de l'Ajuntament, o el consens amb la resta d'entitats de la ciutat que hi participen, ha provocat una situació de malestar fins ara inèdita. La proposta i determinació de la FESTHI ha generat una divisió entre aquelles entitats que no han estat convidades a formar part d'aquesta nova cercavila i aquelles que no volen participar fins que s'obri un debat obert amb la finalitat de crear un nou protocol de Festa Major que reculli aquests nous aspectes.

Les raons per les quals s'exclou a determinades colles –segons criteris de l'entitat, és perquè no són fidels al model històric i al rigor que requereixen determinats elements del seguici. Els exemples més significatius han estat l'exclusió d'entitats que des dels anys vuitanta participen en la recuperació dels balls tradicionals d'Igualada, com l'Agrupació Folklorica Igualadina, Bitrac dansa o els Diablers d'Igualada, que segons la FESTHI no són prou fidels als trets històrics en la seva recuperació. Tot i que la proposta va ser desestimada per l'Ajuntament d'Igualada per no comptar amb el consens, legitimitat ni suport econòmic, la FESTHI va dur a terme la cercavila fora dels dies oficials de la festa.

Algunes entitats com l'associació Dessota, portadors dels gegants de la ciutat i l'Àliga no van participar-hi perquè es van manifestar partidaris d'esperar a la creació d'un protocol consensuat per la majoria de les entitats que reguli les cercaviles. La premsa local va publicar la notícia d'aquest malestar el 23 d'agost “Controvèrsia entre les entitats de cultura popular per la nova cercavila de Sant Bartomeu” amb la següent encapçalament:

“la nova Federació del Seguici Tradicional i Històric d'Igualada (FESTHI) ha organitzat una cercavila per 'recuperar l'esperit més antic de la Festa Major i fer una crida a la conservació i recuperació dels elements tradicionals, històrics i patrimonials de la ciutat'. És per aquest motiu que, a la cercavila, només hi ha convidat una sèrie de grups de cultura popular, motivant que d'altres se'n sentin exclosos. Aquesta iniciativa, que no comptava amb el suport de l'antic equip de govern, ha creat una viva controvèrsia durant tota la Festa Major en les entitats de cultura popular de la ciutat.”⁴¹

⁴⁰ <http://festhi.cat/> [31/06/2011]

⁴¹ <http://www.anoiadiari.cat/noticia/11414/controversia-entre-les-entitats-de-cultura-popular-per-la-nova-cercavila-de-sant-bartomeu> (consultat el 23 d'agost de 2011)

També es va excloure la colla històrica dels Diables d'Igualada, perquè consideraven que els criteris de recuperació no eren prou fidels al model original, tot i això, van demanar a l'entitat la participació del Drac d'Igualada, petició que òbviament es va desestimar pel menysteniment a la tasca que els Diables d'Igualada havien realitzat durant els darrers anys. La colla de portadors i ball de l'Àguila, que estava disposada a participar, va declinar la invitació en el darrer moment, en assabentar-se que la FESTHI havia contractat músics externs per acompanyar l'àguila, en lloc dels habituals –per considerar-los poc professionals.

Aquesta nova situació va provocar que les entitats reclamin a l'Ajuntament la mediació en les desavinences, per impulsar la redacció d'un protocol de cercaviles de festa major, que compti amb la participació i el consens de la majoria d'entitats. Sobre la qüestió de la legitimitat en la reinvençió de les tradicions, i la necessitat que cal fixar unes regles acceptades per tal que aquesta sigui acceptada, Hobsbawn, E. (1983) afirmava:

“la ‘tradició inventada’ implica un grup de pràctiques, normalment governades per **regles acceptades** oberta o tàcitament i de naturalesa simbòlica o ritual, que busquen inculcar determinats valors o normes de comportament per mitjà de la seva repetició, la qual cosa implica automàticament continuïtat amb el passat”.⁴²

La polèmica suscitada respecte la fidelitat o no al model històric és també un tema recurrent en la Festa Major de Vilafranca, com es desenvoluparà en el capítol dedicat a la seva gestió.

5.2. Vilafranca: un model de gestió delegada

Vilafranca és un dels exemples referents que ha estat pioner per tradició històrica en el model de gestió delegada, un model que traspasa la capacitat de decisió i legitima a persones alienes a l'Ajuntament part important de la gestió de la festa. La Festa Major de Vilafranca té lloc durant els dies 29,30 i 31 d'agost i 1 i 2 de setembre. És la festa més arrelada a la comunitat, la més coneguda, la més acceptada, la festa popular de la ciutat per excel·lència. Com a festa d'arrel tradicional i declarada com a Festa d'Interès Nacional la Festa Major de Vilafranca que es defineix com una festa que manté intactes elements, actes i estructura folklòrica que li són propis i que la identifiquen com a tal des de gairebé a mitjans del segle XIX.

La festa té la particularitat, com ja hem comentat, de ser organitzada cada any per cinc persones nomenades per l'Ajuntament que, amb el nom de “Administradors de la Festa Major”, gestionen els recursos municipals destinats a la festa i obtenen les col·laboracions voluntàries necessàries de les empreses per finançar-la.

Si bé la figura dels Administradors configuren un model singular de gestió, el potencial de la festa major són els actes tradicionals i elements folklòrics que donen a la festa major un caràcter de tradició i continuïtat. A l'entorn de la figura de Sant Fèlix (patró de la ciutat) hi tenen lloc actes tan emblemàtics com la cercavila i les processons amb la participació de divuit balls folklòrics (Drac, Ball de Diables, Ball d'en Serrallonga, Gegants, Nans, Capgrossos, Cotonines, Ball

⁴² HOBBSAWM, E. RANGER, T. (1983) *La invenció de la tradició*. Barcelona, editorial Crítica. (p.8)

dels Malcasats, Panderetes, Pastorets, Cercolets, Ball Pla, Figuetaires, Bastoners, Panderos, Ball de les Gitanes i Ball de la Moixiganga) Falcons i colles castelleres acompanyats cadascun per les colles de grallers o músics que els pertoca; la Diada Castellera de Sant Fèlix, amb la participació de les quatre millors colles de castells del país; els tradicionals castells de foc d'artifici d'inici i final de la festa, els Oficis litúrgics; els concerts; els espectacles de carrer... configuren l'estructura fonamental de la festa major de Vilafranca.

La celebració de la Festa Major de Vilafranca ha esdevingut un reclam turístic que la situa com les millors de Catalunya pel que fa al seu marcat caràcter tradicional. L'any 2006 el Ple Municipal de l'Ajuntament va aprovar un text que amb el nom de Protocol de la Festa Major de Vilafranca s'hi descriuen i detallen tots els elements, actes, horaris, i itineraris en relació als actes tradicionals i se n'estipula tant la seva funció com el seu funcionament dins la Festa.

A banda de la figura dels administradors, la festa major de Vilafranca s'estructura en diferents organismes i comissions que donen solidesa a un model de gestió que aposta per una **elevada protecció de la festa en la vesant patrimonial** per mitjà de diferents mecanismes:

5.2.1. El Cicle Festiu

L'ajuntament de Vilafranca compta des del departament de Cultura amb un àmbit de treball específic que es dedica a gestionar, coordinar, col·laborar i vetllar per la bona realització de tots aquells esdeveniments culturals i festius que, d'una manera cíclica, tenen lloc a la ciutat.

Si bé l'àmbit general on s'emmarquen aquests esdeveniments és la cultura, i en gran part la cultura popular i tradicional, també s'inclouen dins aquest domini altres activitats i esdeveniments que tenen com a eix que els engloba la repetició dins el calendari festiu de la vila tant pel que fa a dates com pel que fa a continguts, independentment de qui sigui el seus promotors directes. La conservació, la memòria, la recuperació, la participació i la projecció de cadascun dels actes que s'inclouen dins el conjunt de costums que amb el temps i l'acceptació de la comunitat on tenen lloc, adquireixen categoria de celebracions tradicionals i pròpies de la ciutat són les que es ressenyen en aquest capítol.

Tanmateix recau dins el Cicle Festiu la responsabilitat de mantenir el ric patrimoni material que forma part activa del desplegament festiu local:

- Manteniment del bestiar i peces en bones condicions
- Balls, Falcons i Colles Castelleres (seguiment, convenis, valoracions...)
- Coordinació dels Goigs
- Coordinació de la Festa Major de Petits
- Coordinació de la Comissió de Seguiment
- Coordinació del Consell de la Festa Major

5.2.2. El Consell de Festa Major

El mateix plenari que va aprovar la creació del protocol de festa major, va crear un òrgan que, amb el nom de **Consell de la Festa Major**, té cura del compliment de l'esmentat Protocol i també d'aportar-hi les possibles modificacions. Aquest

consell disposa d'elements de participació directe, oberts rebre propostes i suggeriments vers la part tradicional de la festa, tot i que manté una postura rígida pel que fa al manteniment de la cercavila en el seu estat primigeni.

El consell es reuneix com a mínim cada tres mesos i està representat pels següents membres:

- President: regidor de Cultura,
- Vocals: Cinc persones proposades pels membres dels diferents balls de la Festa Major.
- Una persona representant de la Coordinadora de Grallers de Vilafranca, nomenada per la mateixa Coordinadora.
- Tres persones proposades per les dues colles castelleres locals i pels Falcons de Vilafranca. Cadascuna de les colles tindrà un representant.
- Tres administradors de les tres darreres edicions de la Festa Major
- Cinc persones que tinguin coneixements del conjunt o d'alguns aspectes de la Festa Major de Vilafranca i/o d'assumptes relacionats amb la cultura popular, proposades per la resta de membres del Consell.
- Secretari: El tècnic municipal del Cicle Festiu. Tindrà dret a veu però no a vot.

Com en totes les estructures es poden crear comissions de treball permanents o temporals, les quals hauran d'elevat les seves propostes al Consell per a la seva aprovació.

Es tracta d'una estructura molt representativa però a la vegada amb certa complexitat per l'elevat nombre d'integrants, un total de dinou. Les funcions del Consell són els d'emetre dictàmens i propostes sobre els assumptes de la Festa Major no previstos en el Protocol o que siguin d'interpretació dubtosa. Es delega en el Consell la potestat d'ampliar, modificar, matisar i interpretar l'esmentat protocol; els acords del Consell hauran de ser ratificats o revisats pel ple municipal, per tant, es tracta d'un mecanisme de gestió participada dins un model general on predomina la gestió delegada, dels Administradors.

Les funcions del consell són assumir l'estudi del patrimoni festiu relacionat amb la Festa Major i difondre'l per tal que la festa major sigui coneguda nacionalment i internacionalment. El consell també ha d'aportar criteris i propostes per millorar la dinàmica i el funcionament de la festa major, i vetllar perquè s'hi incorporin les conseqüències dels resultats de la recerca històrica sobre els balls: danses, música, vestuari, etc., amb la finalitat que els balls esdevinguin encara més genuïns i arrelats al patrimoni festiu de la vila, un aspecte que no ha estat exempt de polèmica degut al fet que el "rígido" per la preservació, condueix en alguns casos a posar en qüestió la legitimitat d'un ball o manifestació que ha de mantenir unes pautes determinades en relació a la documentació històrica existent.

Com a exemple de les funcions del Consell de la Festa Major, i per entendre la dimensió de l'organisme, val la pena comentar la resolució que van plantejar abans de la festa major del 2011.

El primer punt del Consell dictamina que en la festa major del 2011 es **recuperarà l'Àliga Vella**. Després d'un acord pres l'any passat pel Consell de la Festa Major, en consens amb els membres del ball i els Administradors del 2010, l'Àliga Vella s'està restaurant per poder tornar a sortir de lluïment a les cercaviles i processons.

Tot i la coherència del dictamen amb el fet de preservar l'essència de la festa, recuperant la figura original, una comissió de membres del Consell i del Ball de l'Àliga ha treballat en la incorporació d'una nova coreografia que es podrà veure per la Festa Major i en la recuperació del paper protocol·lari de l'Àliga tant a la festa com nivell institucional. El fet de presentar un **nou ball** hauria de ser un aspecte que en contradicció amb els criteris de preservació de l'essència de la festa. En canvi el fet d'introduir novetats en un ball –ara fa dotze anys, s'utilitza com argument per desacreditar el ball de Mal Casats. Per tant, l'arbitrarietat de criteris també és un aspecte patent en la festa major de Vilafranca, en tot cas els criteris s'adapten al consens de la majoria.

Aquesta preservació de l'essència de la festa també es pot arribar a qüestionar pel procés de restauració a que ha estat sotmesa l'Àliga Vella. En una primera fase del procés de restauració, s'ha fet un decapat de tota la part exterior de la figura en el qual s'han extret 11 Kg. de pintura i material afegit al llarg dels anys. Posteriorment s'ha regenerat -per tant posat de nou, tot el cartró de la part exterior i s'ha donat igualment una capa de pintura nova. És evident que el cartró no es regenera, sinó que es posa cartró nou a un element que perd part de la seva antiguitat i puresa. Després de la festa major, la peça tornarà al taller per continuar el procés de restauració i **renovació**. Concretament en la part interior de la figura, on la previsió és treure 10 Kg. més de materials afegits, la renovació de les potes i l'elaboració dels motlles per poder fer-ne una rèplica més endavant.

Així doncs els criteris referents a la puresa de les tradicions s'utilitzen de forma diversa segons l'element que es tracti. El consell també va fer la proposta de **canvi en el Ball dels Malcasats**, arrel d'un treball d'anàlisi i reflexió sobre el Ball, amb l'objectiu de potenciar-lo i introduir-hi millores. Aquest treball té com a punt de partida l'origen i la funció d'aquest ball a la festa. Originàriament el Ball dels Malcasats era un ball parlat que feia representacions de teatre de carrer en diferents moments de la festa. Segons el consell el Ball no es va recuperar amb els criteris correctes: pel consell, l'essència del ball és el teatre, quan es recupera l'essència del ball passa a ser la participació a les cercaviles i processons i la part teatral queda reduïda a una única representació. Per aquesta raó el consell considera que el format que va adoptar el Ball dels Malcasats en aquest procés de recuperació és erroni i no és fidel ni als orígens ni a l'essència del ball, per tant, va comunicar als membres del Ball dels Malcasats la decisió que el ball havia de modificar la seva presència a la festa i les seves condicions, qüestió que els representants del ball dels Malcasats van mostrar-se en total desacord.

La notícia de la decisió del Consell la recollia la premsa local, on també s'hi podien llegir comentaris absolutament en contra, acusant de manipulació al consell com el següent:

Carlos escrigué:
01/08/2011 a les 09:59

L'única cosa positiva que ha fet el consell aquest any es tornar l'Àliga vella, ara lo que en fet amb el tema dels Malcasats es una autentica vergonya el consell ja feia temps que ho havia decidit (com sempre sense tenir en compte la opinió del ball) i ara que falta 1 mes per la festa major els hi diuen que si volen, si que poden ballar, jajaa al·lucinant!!!! els del consell i tota la tropa d'enxufats que el formen, saben perfectament que en un mes es impossible tenir-ho tot preparat per la fm: (...). ells sabien que si els hi deien 1 mes abans que podien ballar el ball els hi diria que no (...) Els del consell deuen pensar que els

vilafranquins som idiotes, encara que sempre n'hi han 2 o 3 ignorants que parlen sense tenir idea de les coses.
Ara ja podem començar a fer les nostres apostes, quin serà el pròxim ball en desaparèixer de la nostra festa major????? ⁴³

Davant del conflicte el ple va ratificar l'acord, i per tant, de cara l'any vinent s'aplicarà la idea inicial del Consell, de retornar la colla a la seva posició original. El consell també va rebutjar durant el 2011 la participació de la colla Jove dels Xiquets de Vilafranca que va demanar participar a les cercaviles i processons de la Festa Major 2011. El Consell va estudiar la demanda en una reunió celebrada durant el mes de març i va resoldre que abans d'incorporar un nou element patrimonial a la Festa Major i modificar-ne el Protocol és necessari que la Colla Jove consolidi el seu projecte i realitzi actuacions de forma regular tant a Vilafranca com a d'altres indrets.

En aquest sentit, la gestió **d'una festa patrimonial prioritza la preservació a la participació** de la ciutadania. Les cercaviles de Vilafranca són un model tancat, on no hi caben més elements que els existents, i que bàsicament els problemes actuals passen per la regulació de la participació: llistes d'espera de candidats a balladors, reglaments que limiten l'estada a sis anys en un grup, etc. Serien alguns dels aspectes que generen més controvèrsia en una festa que no admet la innovació per la seva condició de patrimonial.

Queda palès que la festa, sigui quin sigui el model, va associada al conflicte i les tensions entre l'obertura i la regulació, aspectes que no deixen de posar de manifesta que la una festa és viva si hi ha conflicte.

5.2.3. Els administradors de la festa, un element constitutiu del model de gestió delegada

La figura dels administradors està recollida en un acord vigent del Ple municipal de l'any 1980 en el qual deixa clar que l'Ajuntament de Vilafranca és responsable de la Festa Major i de la seva administració, però **delega aquesta responsabilitat en els administradors**. Tot i que en la gestió de la festa intervenen molts altres elements de coordinació que recauen sobre l'Ajuntament, la figura dels administradors té una especial rellevància perquè aglutina una part molt important de les decisions –relacionades més endavant, i constitueix un veritable element de viabilitat econòmica de la festa: el 60% del cost de la festa el generen els Administradors per mitjà d'accions com la Capta i la recerca de patrocinadors. El nombre total d'administradors és de cinc i la seva nominació és una prerrogativa de l'Ajuntament. El procés de selecció s'inicia durant la segona quinzena de setembre de l'any que precedeix l'administració i és el regidor de Cultura qui es fa càrrec de comunicar als escollits la seva decisió. Aquest apartat seria l'única acció de gestió o nomenament directe que realitza el govern, a través del regidor de Cultura.

El procés de nomenament ha d'haver finalitzat abans que s'acabi el mes d'octubre. Quan les persones designades accepten l'encàrrec municipal, es dona compte al Ple municipal abans d'acabar l'any. Les seves funcions principals són administrar i gestionar els recursos municipals destinats a la Festa

⁴³ Penedès digital.cat <http://www.penedesdigital.cat/2011/07/25/el-consell-de-la-festa-major-tanca-el-curs-fa-balanc-dels-temes-de-la-festa-major-2011/> (consultat el 28 de juliol de 2011)

Major i obtenir les col·laboracions voluntàries de les empreses per finançar-la.

Les cinc persones nomenades per administrar la festa tenen una primera reunió de treball amb cadascuna de les regidories implicades en la gestió de la Festa Major: Cultura, Governació, Via Pública..., que els informa de l'aportació econòmica de l'Ajuntament i dels recursos d'infraestructura municipal de què poden disposar, així com també del suport dels diferents serveis i professionals de l'Ajuntament. És evident que l'ajuntament té una implicació important en el procés de traspàs i seguiment de la feina dels administradors i és la tècnica responsable del Cicle Festiu i el Cap de Servei de Cultura els que fan el traspàs i coordinació de la informació. En aquest procés també i hi participen els administradors sortints. Les tasques de delegació representen aspectes de responsabilitat que sobrepassen de llarg el que habitualment entenem per voluntariat, amb decisions tant importants com la imatge de la festa, si un acte serà o no gratuït, negociar les despeses, i un seguit més que es relacionen en el llistat oficial i que hem agrupat per permetre la comparació.

Funcions administratives i de gestió:

- Designar l'organització de la capta.
- Triar l'itinerari de les processons dels dies 29 i 31
- Programar els espectacles i coordinar tota la programació que afecti la via pública, prioritzant-ne la gratuïtat.
- Contractar la banda i designar, durant els dies de la festa, una persona que l'acompanyi.
- Acordar amb la Parròquia de Santa Maria tots els actes litúrgics relacionats amb la festa.
- Contractar les assegurances dels espectacles.
- Negociar i finançar les despeses de pólvora, espadnyes i esmorzars dels balls.
- Gestionar, conjuntament amb les comissions de treball dels balls de la Festa Major, els punts d'aigua de cercavila i processons.
- Signar contractes i establir convenis de funcionament amb les parts participants a la festa (colles castelleres de fora de Vilafranca, colles de grallers i balls de la Festa Major, carpes de la Rambla...).
- Coordinar l'organització i les despeses de la Festa Major dels Petits amb les persones que s'encarreguen d'organitzar-la.
- Elaborar una memòria de la festa.⁴⁴

Nomenaments:

- Elecció de la persona que farà el pregó.
- Elecció del dissenyador i la imatge gràfica i plàstica de la festa.

Els administrador és distribueixen els dies de festa, i cada dia un d'ells serà el responsable dels actes d'aquella jornada, serà qui busca i gestiona els voluntaris per a les activitats d'aquell dia i administren els espais.

Aquest model també és vigent en la festa major de Vilanova i la Geltrú amb la figura dels set pabordes (sinònim d'administrador). Un model que habitualment es presenta com la forma més democràtica i participativa d'organitzar una festa major, però que també és objecte de crítiques i qüestionament. Per posar un exemple, en la darrera presentació dels Pabordes de Vilanova i la Geltrú es publicava al diari Vilanova Digital la notícia que recollia diversos comentaris –la totalitat anònims, molt crítics amb la figura i la funció dels Pabordes, en recollim

⁴⁴ Protocol de la Festa Major de Vilafranca. <http://www.festamajor.info/ProtocolFM.pdf> (Consultat el 15 de juliol de 2011)

alguns per posar de relleu que una mateixa funció es pot veure de formes radicalment oposades:

8. zzzzz | 09/08/2011 13:00:52 | Interessant

Els pabordes **no sembla una institució massa democràtica**: qui els escull, per a quines funcions, quins recursos tenen? Quin mèrit tenen els escollits - en conec alguns/es pel 2012 que tenen tot el meu respecte però...cal ser tan obscurantista?

4. Anònim | 08/08/2011 9:39:45 | Poc interessant

però, encara hi ha algú que pensi que els Pabordes pinten alguna cosa? no fan res mes que administrar els diners que els hi donen entre les opcions que els hi donen a triar. Res de res. cal canviar el sistema, no val per res.

1. Anònim | 07/08/2011 13:28:31 | Poc interessant

El sistema de pabordes està caducat, no funciona, cada any gent nova sense saber com funciona, es necessita un replantejament de tot plegat...⁴⁵

Normalment les crítiques que genera una festa major van dirigides directament a l'Ajuntament per motius diversos: la seva incapacitat de programar actes d'interès, la despesa elevada, la manca de novetats, l'escassa qualitat de l'oferta cultural, etc. En canvi, un model que en dóna llibertat a representants de la societat civil per organitzar la festa amb criteris més propers i renovació anual, segueix suscitant malestar entre una part de la ciutadania, que planteja qüestions que posen de manifest els problemes que comporta la gestió delegada: poca transparència en l'elecció directe, la inexperiència en la gestió, etc. Malgrat aquest risc que comporta la delegació de la gestió de la festa en una figura externa, en el cas de Vilafranca aporta no tant sols un increment exponencial dels recursos econòmics –detallat en el capítol de pressupost, sinó que la renovació anual genera nous punts de vista i l'oportunitat de consensuar d'una forma més òptima la relació entre Ajuntament i societat civil. Els Administradors no actuen sols, utilitzaran el seu cercle social més immediat per contrastar les decisions que van sorgint, consultaran amb els amics, en el seu entorn laboral, familiar, d'oci, abans de tancar la programació i els aspectes més sensibles de la festa.

5.2.4. Pressupost

El pressupost de la Festa Major de Vilafranca consta d'una aportació fixa per part de l'Ajuntament que representa tant sols el 20% del cost de la festa. La resta, el 80% depèn en gran mesura de la tasca i implicació dels administradors en la recerca de patrocinadors, i les estratègies en oferir productes de *merchandising* que aconseguixin incrementar el pressupost. En la regulació de la Festa Major està previst que en cas de dèficit, aquest l'assumirà l'Ajuntament, però d'entrada, la gestió econòmica realitzada pels Administradors ha de tendir al dèficit zero. Per posar un exemple de la dimensió econòmica de la festa, la distribució del cost de la festa major el 2009 era la següent:

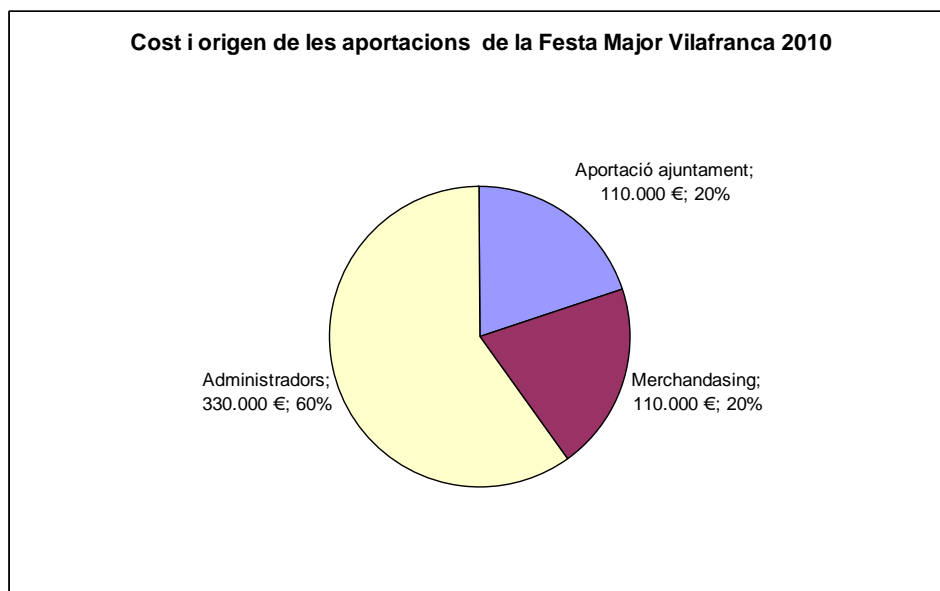
Aportació ajuntament: 110.000 €

Aportació Merchandasing: 110.000 €

Aportació Administradors (patrocinis i captos): 330.000 €

⁴⁵ <http://www.vilanovadigital.com/espais/actualitat/article.asp?IdArticulo=32749> (Consultat el 28 d'agost 2011)

Despeses ajuntament a banda de l'aportació: 150.000 € (inclou el cost dels serveis extraordinaris de la policia local, serveis de neteja, Brigada municipal, i cost estimat del cycle festiu que regula i coordina tots els organismes. Aquest cost que no està comptabilitzat en el cas d'Igualada representa que el cost final de la festa major de Vilafranca arriba als 700.000 €

Aquest aspecte de la gestió econòmica dels administradors, constitueix un dels elements definitoris de la gestió delegada, juntament amb la capacitat decisòria de la programació dels espectacles.

5.2.5. Comissió de seguiment del Cycle Festiu

Creada l'agost del 2002 i coordinada pel Servei de Cultura amb el vist i plau de l'administració de la festa, la comissió de seguiment té com a objectiu principal vetllar per la bona consecució de la cercavila i les processons de la Festa Major, d'acord amb els principis d'agilitat, bon ritme i qualitat d'interpretació que els balls, Falcons i colles castelleres es comprometen a mantenir durant tots els recorreguts. Així mateix la comissió de seguiment haurà d'acompanyar els balls durant les entrades dels dies 29, 30 i 31 d'agost per facilitar-ne la ubicació.

Els components d'aquesta comissió seran els encarregats de regular les aturades i arrencades del seguici, com també donar les instruccions precises als balls, Falcons i colles castelleres a l'hora d'indicar quan poden fer les actuacions estàtiques. Normalment formen part d'aquesta comissió exintegrants dels balls de la Festa Major i/o persones vinculades a la festa, pel coneixement que tenen de tot el que fa referència a cercaviles i processons. La comissió es coordina amb el Servei de Cultura.

5.2.6. Comissions de treball dels balls de la Festa Major

Cada any, el Servei de Cultura de l'Ajuntament d'acord amb l'administració de la festa, convoca als representants dels balls, falcons i colles castelleres per tal de

planificar i resoldre aquelles incidències específiques de cada Festa Major: punts d'aigua, punts de trobada en cas de pluja, propostes de recorreguts per a les processons, col·locació dels elements a les entrades. El Servei de Cultura elabora un document on es recullen les decisions acordades i l'adjunta al contracte d'actuació que cada any signen els balls amb el Servei de Cultura per a la Festa Major.

Es tracta d'aquells aspectes més tècnics i operatius que ajuden als administradors al coneixement del funcionament i la mecànica interna de les cercaviles, i que compten amb la complicitat del Servei de Cultura en la seva gestió. Segurament, la manca d'aquestes comissions de gestió participada, sobrepassarien les capacitats dels administradors.

6. CONCLUSIONS

L'àmbit de la gestió cultural persegueix la recerca de models òptims de treball que s'ajustin a la consecució dels objectius fixats en la planificació d'un esdeveniment cultural, la programació d'un equipament, etc. La gestió de les festes populars (festa major, carnaval, cicle nadalenc, etc.) és una tipologia especial de gestió que ha de tenir en compte tot un seguit d'aspectes que depassen els factors més operatius i tècnics de la gestió.

La gestió d'una festa major implica necessàriament el desenvolupament d'estratègies per afavorir la connexió directe amb el teixit social i associatiu de la comunitat en la qual es desenvolupa. És la part sensible de la gestió, que ha de tenir en compte aquells factors que es relacionen amb la il·lusió de comunitat. No és una lògica diferent a la del ritual, un dispositiu de representació amb la missió de congregar una comunitat humana, que es mostra a si mateixa i als altres, que permet l'experimentació d'una identitat compartida "ser vilafranquins", "ser igualadins" per uns dies.

La gestió de la festa implica necessàriament la consideració de les emocions, com un element d'extrema fragilitat que cal gestionar de forma conscient, mantenint allò que té de ritual, que es repeteix any rere any i vehicula el sentiment de continuïtat en el temps. Tenir capacitat en definitiva, de canalitzar allò que genera conflictes i descords que amenacen l'objectiu pel qual es realitza l'acte festiu.

En aquest sentit, cada comunitat ha de trobar el seu model, aquell que provoqui un sentiment d'autoestima i el projecti més enllà de la festa. Les festes majors han estat històricament i continuen sent en l'actualitat, un moment en que les comunitats s'aboquen a una celebració conjunta, de vegades vinculades a un pretext religiós com la veneració d'un Patró -Sant Bartomeu a Igualada, Sant Fèlix a Vilafranca o Santa Tecla a Tarragona, o bé relacionades amb un fet històric concret. I perquè no, "a manca d'algun d'aquests elements, en molts casos s'ha acabat "inventant" una festa, donada la necessitat de celebracions comunes en una societat determinada.⁴⁶

Més enllà del model de gestió cultural que s'apliqui, ja sigui participatiu o delegat, cada comunitat ha de posicionar-se per modular les tensions entre els diferents nivells que intervenen en la gestió: el nivell polític, el tècnic i el comunitari. Com s'ha exposat amb multitud d'exemples i reflexions respecte la festa major d'Igualada i la Vilafranca, no existeix un model que s'ajusti idealment a totes les posicions, sinó que cada aplicació dels models tindrà els seus efectes en la materialització de la festa. La festa, com la comunitat és un element viu, convuls que evoluciona edició rere edició i els problemes que avui es plantegen no seran els mateixos que demà. Com deia l'escriptor, Manuel de Pedrola, una cultura només és viva en la mesura que és conflictiva.

⁴⁶ Fòrum de Regidors i Regidores de Cultura. "El cicle festiu com a punt de trobada de diferents realitats." Diputació de Barcelona, 2009.

7. BIBLIOGRAFIA

AMIGÓ, S. I varis (2003) "Festa Major. Vilafranca del Penedès". Edita: Ajuntament de Vilafranca

AUGÉ, M. (1996). El sentido de los otros, Barcelona: Paidós. Pág. 24.

BALTÀ, J. PASCUAL, J (2010). "Cultura i ciutat: la gestió de les polítiques culturals locals. Barcelona, UOC.. FUOC. PID00147814

BERTRAN, J. (2000). "La festa. Celebracions populars a Catalunya", dins de Quaderns de Cultura Popular. Edita: Generalitat de Catalunya i Edicions Primera Plana SA. Barcelona.

BERTRAN, J. (2007). "La festa: la il·lusió del permanent des de la transformació contínua". Cultura, ISSN 0213

BONTE, P. I IZARD, M. (1996) "Diccionario Akal de Etnología y Antropología". Madrid. Akal

BOSCH, J. i SOLÉ, J. "Aquella festa major vilafranquina". Ed. Vilatana CB. 1a edició: 1999.

CANCLINI, N. (1987). "Políticas culturales y crisis de desarrollo". A: N. Canclini (org). Políticas culturales en América Latina. Mèxic. Grijalbo. A. FUOC. PID_00147815

COLÀS, J. I varis.(2005) "Catalunya a fons: Fires i festes" Edita: Centro Editor PDA, SL- La Vanguardia. Barcelona.

CREUS, J. (1997) Identidad y conflicto. Ediciones de Cooperación Española. Pp. 106-473X, Núm. 1, p.76-107

CUENCA CABEZA, Manuel. (2000). "El ocio como experiencia extraordinaria: la fiesta". A: Ocio Humanista. Dimensiones y manifestaciones actuales del ocio, Bilbao: Deusto. ISBN 84-7485-689-2 p. 141-185.

DELGADO, M. (1992). La Festa a Catalunya, avui. Barcelona : Barcanova. ISBN 84-7533-747-3. (Biblioteca cultural Barcanova ; 13)

DELGADO, M. (1999). "Festa i ciutat. Volum II. Fòrum Barcelona tradició. Edita El Mèdol –L'agulla. Institut de Cultura, Ajuntament de Barcelona.

ESCALERA, Javier. (1998). "Les festes com a patrimoni . reflexions sobre la festa a la ciutat contemporània a partir del cas de Sevilla". A: Festa i Ciutat. Tarragona : El Mèdol. ISBN 84- 89936-22-6. p. 9-22

FORUM DE REGIDORS I REGIDORS DE CULTURA. "El cicle festiu com a punt de trobada de diferents realitats." Diputació de Barcelona, 2009.

FÒRUM BARCELONA TRADICIÓ. (1998). Festa i Ciutat. Tarragona: El Mèdol. ISBN 84- 89936-22-6

- (1999). Festa i ciutat: Europa. Tarragona : El Mèdol. ISBN 84-89936-52-8

- (2000). La Festa a Barcelona. Tarragona : El Mèdol. ISBN 84-89936-79-X

- (2001). Les Noves tradicions. Tarragona : El Mèdol. ISBN 84-95559-28-5

FREUD, S. (1981), "El malestar en la cultura". Madrid, Alianza Editorial

FREUD, S. (1996) "Obras completas, Tomo 21" Editorial Amorrortu, Buenos Aires – Madrid

GARCÍA CASTAÑO, Francisco Javier (ed.) (2000). Fiesta, tradición y cambio. Granada : Proyecto Sur. ISBN 84-8254-319-2. (Papeles del Foro ; 1)876, Nº. 71,

GIL CALVO, Enrique. (1991) Estado de fiesta : feria, foro, corte y circo. Espasa-Calpe. ISBN 84-239-2457-2

HOBBSAWM, E. RANGER, T. (1983) La invención de la tradición. Barcelona, editorial Crítica.

JIMÉNEZ DE MADARIAGA, Celeste. (2004). "Andalucía en Madrid: las fiestas semejadas". A: Carmen Ortiz García (coord). La ciudad es para ti : nuevas y viejas tradiciones en ámbitos urbanos. Barcelona : Anthropos. ISBN 84-7658-641-8.

LÉVI-STRAUSS, C.(1995) "Antropología Estructural". Barcelona, Paidós

MARTINELL, A. COELHO, T. (2010) "politiques culturals: concepte, configuració i tendències". Barcelona, UOC. FUOC-PID 00147815

MAXWELL, J. (1996). Qualitative Research Design. An Interactive Approach. London: Sage Publications.

PRAT I CARÓS, Joan. (1982). "Aspectos simbólicos de las fiestas". A : Velasco, Honorio (ed). Tiempo de Fiesta. Ensayos Antropológicos sobre las fiestas en España. Madrid : Tres-catorce-dieciséiete. ISBN 84-85208-26-9. p.153-168

PRAT, J. CONTRERAS, J. (1982). "Les festes populars". Col·lecció "Coneguem Catalunya". Barcelona: La Llar del llibre , p.9

CONTRERAS, Jesús. (1984). Les festes populars. Barcelona : La Llar del Llibre. ISBN 84-85709-14-4

PUJOL CRUELLES, Adrià. (2006). "Ciudad, fiesta y poder en el mundo contemporáneo" [en línia]. Liminar: estudios sociales y humanísticos, ISSN1665-8027, Vol. 4, Nº. 2. p. 36-49 . Disponible a:

<http://redalyc.uaemex.mx/src/inicio/ArtPdfRed.jsp?iCve=74540204&iCveNum=507>

RIBES LEIVA, Alberto J. (2006). "Las fiestas como expresión / simulacro de la comunidad: globalización y modernidad avanzada". Anduli: revista andaluza de ciencias sociales, ISSN 1696-0270, Nº. 6, p. 29-42

ROMA, Josefina. (1996). "Fiestas. Locus de la iniciación y de la identidad". A: Joan Prat i Carós y Angel Martínez Hernaez (eds.). Ensayos de antropología cultural. Homenaje a Claudio Esteva Fabregat. Barcelona : Ariel. ISBN 84-344-2204-2. p. 204-214.

ROMA, J. (1999). "Las fiestas en Catalunya – (Som i serem; 13)". Article: "La fiesta como patrimonio" Edita: Generalitat de Catalunya.

SOLER i AMIGÓ, Joan. (2001). "La Ciutat i la festa". A: Cultura popular tradicional. Barcelona: Pòrtic. ISBN 84-7306-705-3. p. 24-40.

ZUBIETA, A. (2000), "Cultura popular y cultura de masas. Conceptos, recorridos y polémicas." Ed. Paidós. Barcelona

ARTICLES I PONÈNCIES

ARIÑO, A. (2010) Ponència marc: Transformacions de la festa a la modernitat avançada: la seua patrimonialització cultural. 1a. JORNADA TÈCNICA. La festa major: espai de trobada, espai de cohesió. Reus.

ASSOCIACIÓ PER AL DEBAT I LA CULTURA DEBAT A BAT.(2000) "Jornades de debat sobre la Festa. Igualada, 2 i 16 de desembre de 2000". Teatre de l'Aurora. Transcripció de la ponència de Manel Naharro (Festa Major de Vilafranca).

FORNÉS, Josep. (2002). "La festa, instrument de participació". Barcelona cultura: revista de l'Institut de Cultura de Barcelona ,ISSN 1578-8903, núm. 5,setembre-octubre. p. 4-7. Disponible a:
<http://www.bcn.es/cultura/revista/revista5.pdf> (consulta: maig 2008)

DURAN, J.A. (2005) "La força integradora de les festes". Article dins de Diàleg del diari Avui del 28 de març de 2005.

FÒRUM DE REGIDORS I REGIDORES DE CULTURA. (2009). "El cicle festiu com a punt de trobada de diferents realitats." Diputació de Barcelona. Àrea de Cultura. Centre d'Estudis i Recursos Culturals.

ARTICLES, DOCUMENTS I PONÈNCIES D'INTERNET

<http://2011.sonar.es/ca/noticies.php> (consultat el 13 de maig 2011)

<http://cultura2.gencat.cat/revistacultura/article.php?ida=3> (Consultat el juny de 2011)

<http://festhi.cat/> [Consultat el 31/06/2011]

<http://rdtp.revistas.csic.es/index.php/rdtp/article/viewFile/29/30> (consulta: maig 2010)

<http://www.anoiadiari.cat/noticia/11414/controversia-entre-les-entitats-de-cultura-popular-per-la-nova-cercavila-de-sant-bartomeu> (consultat el 23 d'agost de 2011)

http://www.boe.es/boe_catalan/dias/2007/02/13/pdfs/A00694-00701.pdf
(consultat el 28 d'agost de 2011)

<http://www.festamajor.info/ProtocolFM.pdf> (Consultat el 15 de juliol de 2011)

<http://www.penedesdigital.cat/2011/07/25/el-consell-de-la-festa-major-tanca-el-curs-fa-balanc-dels-temes-de-la-festa-major-2011/> (consultat el 28 de juliol de 2011)

<http://www.gencat.cat/diari/4743/06271054.htm> (Consultat el 28 d'agost de 2011)

<http://www.diba.es/web/cerc/interaccio> (Consultat el 15 de juny 2011)

http://www.diccionaris.cat/Diccionari_manual_de_la_llengua_catalana_VOX.
(Consultat el 16 de juliol 2011)

<http://www.lamalla.cat/infolocal/girona/article?id=461420>

<http://www.vilanovadigital.com/espais/actualitat/article.asp?IdArticulo=32749>
(Consultat el 28 d'agost 2011)

ANNEX 1 – Estructura d'actes de la Festa Major d'Igualada (pàg. 46)

Dimarts

- Presentació del Salero, l'estampa del Sant i conferència institucional

Dimecres

- *Tabalada i tast de pólvora*
- Concert Jove Orquestra Simfònica
- Tria de l'hereu i la pubilla, organitzat la Collanada

Dijous

- *Cercavila del Sant*
- Pregó
- Concert de cobla al claustre de l'escola Pia
- Operació cigró (sopar popular i actuacions improvisades) organitzat per la Collanada

Divendres

- Inauguració Exposició de Festa Major
- *Correfoc*
- *Barraques (Tast al Rec) i concert*

Dissabte

- *Esmorzar del Sant*
- Dinar popular organitzat la Collanada
- *Cercavila tradicional*
- Cercanit, correbars organitzat per la Collanada
- *Teatre*
- *Ball de festa major al parc*
- *Concert (joves)*
- *Barraques i concert*

Diumenge

- *Matinades*
- *Cercavila d'anada a ofici*
- Ofici solemne
- Repartiment de l'estampa del Sant
- *Jornada casteller*
- Jocs bèsties, organitzat per la Collanada
- *Tradicional concert d'orquestra*
- *Ball de les cinc places*
- *Concert de versions per a joves*
- *Barraques i DJ*

Dilluns

- *Animació infantil i escuma*
- *Cercavila menuda*
- *Tradicionals havaneres i rom cremat*
- *Sardanes*
- Piromusical
- *Cercavila final del Tonet se'n torna a la feina*

